'Franklin-Társulat' kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztr. tartományok számára **Szelinszki György** cs. k. egyet. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6

A LATIN NYELV SZÓTÁRA.

A KUTFŐKBŐL

A LEGJOBB ÉS LEGÚJABB SZÓTÁRIRODALOMRA TÁMASZKODVA

ÖSSZEÁLLITOTTA

Dr. FINÁLY HENRIK.

Ára füzve 10 frt. 67 negyedrétü iv. **Félbörkötésben 11 frt.**

1884. aug. **92. sz.** 1884. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Morvaország és a magyarok a IX. és X. században. — Csopey Lászlótól.
Az Arthur monda-körből: (II.) Tennyson idylljei. Angolból. — Szász Károlytól.
Az ingatlan vagyon megadóztatásának fejlődése és mai állása Poroszországban. (II.) — Lukács Bélától
A bögre. Plautus vigjátéka öt felvonásban, latinból — Csiky G.-től.
Költemény: Elvonulás. Lévay Józseftől.
Mütörténetünk és az ötvösmütárlat. — Hampel Józseftől.
Nyilt levelek: Bartal Antalhoz. — Finály Henriktől. — A szerkesztőhöz. — Görgei Istvántól.
A Pesti napló és a Kisfaludy-társaság.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A **Budapesti Szemle** tájékozni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetitő kiván lenni egyfelől a szak tudomány és a müvelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. **E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.**

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Előfizetéseket minden könyvárus elfogad. Bécsben, Szelinski György cs. kir. egyet. könyvárus, I. Stefansplatz Nr. 6.

Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Folyó évi augusztus 1-jétől sugár-út 13. sz. Laudon-utcza sarkán.

Varrógépek,
a Wheeler & Wilson Mfg. Co.
1872 **New-Yorkból**
cs. k. udvari szállitóktól, **csakis**
Otto Herman-nál
(OHM C. O. UTÓDA)
Budapesten, V. József-tér 5.
Különösen ajánltatnak
az egyenes tüvel ellátott **uj horog-(Greifer)-varrógépek** háromféle kivitelben, családok és iparosok részére; mint a jelenkornak **legjobb varrógépei,** a párisi világkiállitáson a **legnagyobb dijak „Grand prix" egyikével lettek kitüntetve.**

Angol ujdonság ruhák és öltözetekre!
Egyenértékü **verseny a lyoni bársonynyal,** az árnak egy **negyedrészén.**
Kékesfekete, elpusztithatlan, valamint minden más divatos színben.

NONPAREIL

A gyári jegy másolata, mely minden egyes méterünk tonkoldalán rajta van. 1686

VELVETEEN

Könnyü! Odatapadó! Selyemszerü! Tartós! Brilláns! Erős szövésü! Esőcseppektől nem lesz foltos!
Bárminemü alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!
Kapható minden nagyobb divatáru-üzletben.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE
GYÁRTELEPE BUDAPESTEN
ajánlja
a közeledő iskola-idényre
dúsan felszerelt
papir-, iró- és rajzeszközök raktárát,
ugyszintén sajátkészitményü, diszes kiállitásu
iskolai füzeteit, legujabb gyorsszámoló és erkölcsös mesékkel ellátott képes irkáit, iskolai táskáit, valamint levélpapiridszitőjének legujabb készitményeit, u. m. **levélpapirok és levélboritékok a legui. ábrákkal és diszitésekkel.**
Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában
kecskeméti utcza 13-dik szám alatt.
Árjegyzékek kivánatra bérmentve. 1430
Gyártelep: VI. rézsa-utc. 55. sugárutról jobbra.
HAZAI IPAR HAZAI IPAR

Egy egész fogsor 55 forint

Egy müfog 3 forint

GRÓSZ LAJOS
a nagyérdemü közönségnek legjobban berendezett fogtechnikai mütermét ajánlja, hol is teljes jótállás mellett mindennemü 1657
müfog és fogsor,
valamint **műleges szájpadlás** (Obturateur) a legujabb **amerikai mód szerint** készittetik. Készitményeinek szoliditása mellett az állala **16 évi gyakorlattal** belés külföldön szerzett tapasztalatok tanuskodnak.
Müterem:
Budapesten, IV., Magyar-utcza 1. sz.
a hatvani-utcza sarkán. 9808

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növésének eszközlésére.
Számtalanon vannak még legmagasabb rangu férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legrövidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyitványok ezrei is tanuskodnak.
Eder Ferencz gyógyszerész urnak Brünnben.
A nekem küldött **Thedo-féle szakállhagyma** kitünőnek bizonyult, mit köszönetem mellett ezennel tudomásra adok.
Mistek, 1879. szept. 25-én. **Otpreda József.**
Fürst József urnak Prágában. 846
Szives köszönetemet a **szakállhagymáért;** nagyon jónak találtatott. Mindenkinek a legjobb lélekkel ajánlhatom.
Schwarzbach, 1875. febr. 25. **Hirt Károly** s. k. épit. vállalkozó.
Fürst József gyógyszerész urnak Prágában.
A szakállhagyma joggal mondható csodaszernek. Alig négyheti használat után örömmel látom régi óhajtásomat teljesedbe menni. Kérem önt stb. Teschen, 1879. maj. 23-án. **Gindra Wenczel,** áras.
Valódi minőségben **Budapesten** csak **Török József** ur gyógyszertárában király-utcza kapható; Pozsonyban **Piszfory Félixnél,** Mihálykapu. Temesvárott **Tarczay Istvánnál.** 1 csomag ára frt **2·10.**

Franczia folyékony **hajfestő-szer,** (Chromat. Parisien)
melylyel minden hajat tetszés szerint 10 perez alatt állandóan megfesthetni fekete, barna vagy szőkére. Főtulajdonságai: a szin állandó s a természetes szintől még nem különböztethető, az alkalmazás egyszerü. — Ára 2 frt. A készülékek (sé-zék, kefék stb.) 50 kr. **Főraktár: Budapesten, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, király-utcza 12. szám.**

A föltaláló dr. Meidinger tanár ur által kizárólag, hitelesitett gyár
MEIDINGER-KÁLYHÁKRA.
HEIM H., fiók: Budapest, Thonet-udvar.
Gyár: Ober-Döbling, Bécs mellett. 1716
Raktár: Bécs, I., Kärntnerstrasse Nr. 42.
Legjobb szabályozható, töltö-s szellőző kályhák.

A kedveltség, melyben kályháink mindenfelé részesülnek, sok utánzásra adott alkalmat. Figyelmeztetjük tehát, tekintettel mellékelt védjegyünkre, a t. közönséget saját érdekében, hogy jelesen ismert gyártmányainkat föl ne cserélje az utánzásokkal; legyenek azok egyszerüen mint Meidinger-kályhák vagy mint javitott Meidinger-kályhák ajánlva.
Fütés egész 3 szobáig csak egy kályhával.
Központi fütések egész épületekre.
A gyár védjegye a kályhaajtók belsejére van beleöntve.
Védjegy. MEIDINGER-OFEN H. HEIM Védjegy.
Ferenczek- és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

A folyékony glycerin-creme sikerült egyesitése a legártatlanabb szereknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frissegét föntartják. Ez eltér az eddig közönségesen használt glycerin-illatszerektől, melyek a glycerinen kivül semmi nemü hatályos részeket nem tartalmaznak. Ára frt 1.20.

Legfinom. glycerin-szappan glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztit és élénkiti a bőrt, és a finom piperészappan minden kivánt előnyeivel bir. Darabja 35 kr.

Párisi hölgypor (legfin. poudre de riz) a börnek leggyengédebb fehér szint adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknél, ugy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — **Egy dobos ára 50 kr., (fehér és rózsaszinü) tollal 1 frt.**

Kézmosó-por mandulla-szappan és spermacetből készitve, a legártatlanabb arcz- és kézbör-tisztitó szer. — **Egy dobos ára 50 kr.**

Rouge végétal arczpirositó, ára 50 kr.

Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utcza 12.

Hamisitott **párisi hölgypor-tól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melynek dobozán, valamint használati utasitásán a fenti védjegy látható.**

35-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, AUGUSZTUS 31. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 •
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 •
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 •
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A FRANCZIA MINISZTERELNÖK.

Franczia országnak háboruja van Khinával. Augusztus 24-ikén a khinai hadihajók egy részét megsemmisitette a franczia flotta Fu-Cseu előtt; Khina hadi szertárát pedig rommá lőtte. Augusztus 26-ikán a franczia flotta Fu-Cseu körül, a Min folyó partjainál levő khinai erődöket bombázta. A Khinával kitört háboru a tonkingi kérdés következménye. Tonking elfoglalása bonyolitotta össze a viszonyt a khinaiakkal, még pedig épen akkor, mikor már azt lehetett hinni, hogy a tonkingi kérdés szerencsésen el van intézve, Khinával is a szerződést megkötötte a két állam arra nézve, hogy a khinai csapatok kivonulnak a tonkingi erődökből. De e helyett megtámadták a franczia kat, megszegték a szerződést.

A Franczia országban legutóbb végbemenő események mutatják, hogy «erős kéz» intézkedik. És ez a kéz nem a köztársaság elnökének, Grévynek a keze, a ki csöndes, nyárspolgári természet. A miniszterium elnöke, *Ferry* már másfél év óta tartja magát a kormány élén. Ez magában is bizonyos erősséget jelent, mert az az előbbi miniszteriumok egymást váltogatták. Mindig és mindig miniszterválság volt. A hatalmas Gambetta sem maradhatott miniszter három hónál tovább. A kormányok soha sem melegedhettek bele a dolgokba. Uj miniszterek, uj eszmékkel, más irányu szándékokkal jöttek. Ferry már a mult év kezdete óta kormányozza Franczia országot. Hogy szeretetreméltó ember volna, azt senki sem mondja. Személyes kellemességekkel ő ugyan nem csinálna pártot magának, mint elődje, az örök ifju Freycinet. Kitünő szónoknak sincs elismerve. Közvetlen hatással ő nem uralkodik a parlamentben. Még csak nem is furfangos diplomata. Mégis győzi a hatalmat. «Tüzes republikánus», a «saintdiéi ügyvéd» — ez volt Ferry régibb czime, mikor még nem a miniszterelnökséget viselte. Jelentékeny képességü politikusnak tartották, mióta szerepelni kezdett, s «makacs, nyers miniszter» lett, mikor mint közoktatásügyi miniszter annyi kolostort bezáratott és annyi szerzetest kiutasitott Franczia országból. Ezért gyülölik a monarkhisták. De gyülölik a radikálisok is, mert Ferry ezeknek nyilt háborut izent. Ismételte ellenök Gambetta szavait: «fölkeresünk oduitokban is». Veszedelmesnek tartja őket a mérsékelt köztársaságra nézve, s nekik tulajdonitja a sok kormányválságot, melyet a köztársaságnak meg kellett élni.

Valóban ugy látszik eddig, hogy Ferry alkalmas kormányozni Franczia országot. A politikában mindig a siker dönt. Ferrynek vannak sikerei, de nem annyi, hogy tisztán kitünnék: csakugyan kiváló államférfiui képesség vezeti-e a franczia miniszterelnököt, vagy érdes természete tartotta fent eddig, s csak a hatalomhoz való ragaszkodás győzte le az első akadályokat.

Franczia ország gyarmatügyi politikáját nagyban előtérbe vonta Ferry. Alig hogy Tunisz teljesen franczia hübéres tartomány lett, a tengeren túli hatalom növesztését tovább folytatta Afrikában, Madagaszkár szigetén, aztán hátsó Ázsiában, Tonkingban, most pedig Khinával szállt szembe. De vajjon egy háborut sikernek lehet-e mondani? Ez dől el most.

Ferry nagy hévvel lépett föl otthon, Franczia országban is. Vállalkozott rá, hogy keresztülviszi az alkotmány módositását, a mit Gambetta nem volt képes keresztülvinni és megbukott miatta. De Ferrynek szüksége volt, hogy az ellenzék kezéből kivegye ezt az éles fegyvert. A radikálisok izgattak vele, hogy a kormány nem meri a módositást végrehajtani, nem akar gyökeres köztársaságot. Ferrynek épen annyi a baja a szenátussal, mint a radikálisokkal. Egy csapással akart tőlük megszabadulni. Előterjesztette a javaslatot az alkotmány módositásáról.

JULES FERRY, FRANCZIA MINISZTERELNÖK.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

Valami nevezetes módositás azonban nem volt benne, azt meg sem szavazták volna a konzervativek. De volt benne intézkedés a szenátus ellen, a szenátus hatalmának korlátozására. Hanem ezt meg a szenátus nem szavazta meg, s csak olyan föltétel alatt járult az alkotmány módositásához, ha a törvényjavaslatból a szenátusra vonatkozó részt kihagyják. Ferry kiegyezett a szenátussal, ennek megtörése tehát nem sikerült neki, de aztán megnyerte a szenátus többségét, hogy a versaillesi nemzetgyülésen szavazatával a radikálisok és monarkhisták ellen lépjen föl. A monarkhistákat egy kicsit megzabolázza az alkotmány olyatén módositása, hogy a köztársasági forma törvénybe van igtatva, a radikálisok pedig a közeledő választásoknál nem agitálhatnak a módositás halogatásával. Ezért volt botrányokban oly gazdag a versaillesi nemzetgyülés. De Ferry biztositotta magát. Aztán megszavaztatta a tonkingi hitelt, haza küldte a törvényhozást, s egy-két nap alatt megvolt a háboru Khinával.

Ferry bátorsággal birt a franczia külügyi politikában is változtatni a viszonyokon. Az Angliával való barátság, Gambetta kedvencz eszméje, ma hidegséggé változott. Az egyiptomi ügyekben Francziaország oly komoran ellenszegült a londoni konferenczián Anglia terveinek, hogy az egész kongresszus meghiusult. Németországgal ellenben javultak a viszonyok. Németország sincs e pillanatban meleg barátságban Angliával. Nem lehetetlen, hogy Francziaország Khinában fogja aratni a konferenczia vetését, mert Németország sem bánja, ha nem minden tengerentúli gyümölcs Angliának terem. Maga is megkivánta már.

Ferry miniszteriuma tehát a másfél évet eléggé fölhasználta és nagy politikát inditott meg. A khinai háboruval állja ki a krizist. Vagy bukik, vagy győz. Ha győz, megerősödik hatalma.

A franczia miniszterelnök még az élet java korában van, csak 52 éves. 1832. április 5-én született Saint-Dièben, melynek községi hivatalait többször töltötték be családjának tagjai. Apja ügyvéd volt. Ő maga is ügyvéd lett. Tanulmányai egy részét Strasszburgban végezte, pályát kezdeni Párisba ment, a hol mint hirlapiró is működött. És mint ilyen vonta magára a figyelmet, 1868-ban, még III. Napoleon császár uralkodása idején. Akkor folyt Páris újraépitése, óriási összegekkel. Páris polgármesterét, Haussmannt semmi sem riasztotta vissza az épitkezésektől. Hazánkfia, Horn Ede támadt föl először e gazdálkodás ellen a «Temps»-ban. Ugyanitt intézett támadást Ferry is nagy éleséggel, sok adattal. Neve ismeretessé lett, s 1869-ben Páris egyik kerülete képviselőül választotta. A képviselőház jelenlegi elnökének, Brissonnak kellett félrevonulnia előle. Jules Ferry az «engesztelhetlenek» pártjához csatlakozott. Politikai szereplése azonban a császárság bukásával kezdődött. Szedán után tagja lett a nemzeti védelmi kormánynak. Ő volt Páris polgármestere is az ostrom alatt, a mely minőségben a nagy világváros élelmezése volt egyik legfontosabb föladata e nehéz napok alatt. A kommün lázadásakor erélylyel tudott föllépni, s az ő hidegvére mentette meg a kormány tagjait akkor, mikor a kommün a városházat kezdte ostromolni, de Ferry földalatti rejtek-utakon elment a nemzetőrökért, s a legválságosabb pillanatban érkezett vissza velök, s kitartott az utolsó pillanatig, mig a katonai vezérlet a városház védelmére rendelt csapatokat 1871-iki márcz. 18-án vissza nem hivta.

A kommün-lázadás leveretése után a párisi prefekturában heves természete miatt nem birt népszerüséggel s Thiers kinevezte Athenbe követnek, a honnan azonban Thiers bukása után visszatért. 1876-ban ismét képviselő lett. Nevét rendesen emlegették minden miniszterválságkor, mint a közoktatásügyi tárcza jelöltjét. De MacMahon köztársaságába ő nem illett be miniszternek. Az 1879 elején alakult Waddington-miniszteriumban azonban csakugyan ő kapta meg a közoktatásügyi tárczát. Elhatározott férfiunak mutatta magát. Nevezetes ujitásokkal lépett föl a közoktatás terén, kivánta a vallásos jellegü egyesületek feloszlatását. De a szenátus elvetette ezt a törvényjavaslatot. A miniszter az életben levő törvényeket vette elő ekkor, kikereste azokból azt a pontot, mely a szerzetek megtürését csak ugy engedi meg, ha engedélylyel birnak rá. Ilyen törvényes engedélylyel nem biró szerzet pedig többféle volt: a jezsuiták, kapucinusok, dominikánusok, franczis kánusok, kik egyszersmind oktatással is foglalkoztak. Kiutasító parancsot adott ellenök. A szerzetek ellenszegültek. Emlékezhetünk, hogy mily nagy feltünést, Francziaország sok körében egész felháborodást idézett elő a rendelet végrehajtása, mert az ellenszegülő zárdákba a törvény végrehajtói betörtek és fegyver közt vezették ki a szerzeteseket. De a törvényt végrehajtották egész Francziaországban. Ferry ujraszervezte a franczia közoktatásügyet.

A Waddington-miniszteriumot szintén nem sokáig kimelte a Francziaországban krónikus baj, a válság. Az 1883-iki év még nagyobb válsággal köszöntött be. Napoleon herczeg manifesztumot adott ki a köztársaság ellen, a miért letartóztatták. Kitünt, hogy a monarkhista elemek titkos forrongásban voltak, s a herczeg, mint ezek rivalisa, szintén nem akart tétlen maradni, azért egy proklamáczióval kivánt osztozni a forrongásban. Duclerc miniszteriuma törvényjavaslatot adott be, mely a trónkövetelők kiutasitását a kormány belátására bizza. De ez a kormány nagyon gyönge volt. Jött Falliéres miniszteriuma; szintén gyönge. A képviselőház és szenátus közt mély szakadás támadt. A szenátus nem fogadta el a kiutasitási törvényjavaslatot. Az uj miniszterium egy pár nap alatt el volt nyüve. Freycinet és Ferry volt kiszemelve uj kormány alakitására, és február 22-én csakugyan Ferry neveztetett ki, a kinek ismét a szenátussal gyült meg a baja, de a ki ismét talált egy törvényt. Felütötte az 1834-iki törvénykönyvet, s ott megtalálta a fölhatalmazást, mely szerint a kormány az Orleans-család herczegeit eltávolithatja a hadseregből. Csakugyan rendelkezési állapotba helyezték őket. Ferrynek e nehéz napokban alakitott miniszteriuma egészen Gambetta hiveiből való. Első feladatának tekintette, hogy a képviselői kamarát visszavezesse a valódi parlamentáris traditziókhoz, s véget vessen a sok párttöredéknek.

Jules Ferry azóta nagy munkaerővel, szivóssággal és hatalmi vágygyal intézi Francziaország ügyeit. Most oly pontra ért, a hol elválik, hogy vajjon nem középszerü volt-e egész politikája.

É J

Oh szállj le, szállj le bűvhomályú éjjel,
És töltsd be lelkem nyugalommal, éjjel.
Sötét egednek csillaghímzett sátra
Borúljon rá a szenvedő világra.

Ha bársony-takaród a földre vontad:
Kicsiny és nagy alattad egybe olvad.
Sötétlő fátyolod redőzetében
Eltünik mind, mi csillogott kevélyen.

Oh egyenlőség áldott birodalma,
Öldöklő harczban béke diadalma,
Csöndes óaz kietlen pusztaságon,
Rideg valóban túlvilági álom,

Oh létbe nyúló árnya a nemlétnek!
Sötét vagy bár, de lelkemnek szövétnek.
Szívem magasztos sejtelemtől reszket,
Fönséges gyászod hogy ha rám terjeszted.

Megnyílik majdan börtönünknek zára,
A lét kinjának is megvan határa.
Elfoszlik a mindenség szerte széjjel,
Ha béköszönt a nagy, az örök éjjel.

De addig is, halál előfutára,
Borúlj oh éj a szenvedő világra.
Fogadj öledbe fölvilági Léthe,
Ringasd el lelkem nyugalomba, kéjbe.

PALÁGYI MENYHÉRT.

HAJNAL.

Engemet is ellep néha
Csüggedésnek zord árnyéka,
Kételkedni kezd a szivem
Minden jóban, minden szépben.

Kérdem bús kétségbe veszve:
Nem tévelygés minden eszme?
Nem hiába való álom
Szent ábrándom, ideálom?

Minek égni, lelkesülni,
Hogyha sirba kell merülni?
S jónak, rossznak *egy* a vége,
Szétoszolni semmiségbe?

Eszme, ábránd mind bohóság,
Fényes hiábavalóság,
Örök fátum, súlyos végzet
Nyomja az emberiséget . . .

Igy évődöm sok-sok éjjel,
Rágja szívem titkos kétely,
Harczol bennem ördög, angyal,
Mig közelg a piros hajnal.

Piros hajnal fénye árad,
Elönti a róna-tájat,
Hit és ábránd ujra éled.
Föllélegzik a természet.

A virágok ujra nyilnak,
Szétözönlik fény és illat,
Szellő lebben át a fákon,
Harmat reszket a virágon.

Szellő, illat édes árja
Nyomott szivem' általjárja,
Érzem lelkem hogyan tágul,
Kioldódik békójából.

Feledem a sötét éjjelt.
A nyomasztó, sulyos kételyt,
Felrepülök, fel az égbe,
Isten trónja közelébe.

PALÁGYI LAJOS.

MEZŐHEGYESEN.

(Vége.)

Aratáskor vigan foly a munka a gazdaságban. Az aratók, az indiánokra emlékeztető barna arczukkal, fehér gatyájukban ott állanak a magas vetésben s a kévéket összekötözve hatalmas nagy kereszteket csinálnak belőlük, közöttük lovas gyakornokok állanak s ügyelnek fel a munkára.

Mikor aztán a hosszu, letarolt buzatáblákat oda hagyják az aratók, este felé, a biboros köpenyébe burkolódzott nap utolsó sugarai mellett, apró nyulacskák bujnak ki a szomszédos tengeri földekről s két lábra állva fülelnek a távoli kaszapengésre, vagy a muharban futkosó fürjek pitypalatyjára. Másutt meg a gőzekétől felszántott hatalmas barázdákban két-három tuzok lapul meg, melyek egy hosszu nyaku társukat őrül állitva fel, a vadászfegyver egy csillanására azonnal elszállanak isten tudja hányadik határba. Fecskésen néha nagy számmal telepednek le a letarolt táblákra; a böngésző

gyermekektől vagy az aratóktól nem félnek, ellenben a vadászt már távolról megismerik s mig ő puskájával csak nagy ritkán lőhet le egyet, parasztgyerekek akárhányszor kettőthármat is agyonütnek furkókkal.

Különben Mezőhegyesen eléggé csodálatosan, kevés a vad; legtöbb még a róka, melyek az apró erdők fiatal cserjésében rejtezkednek, a honnan hajtóvadászatok alkalmával igen sokat hajszolnak ki. Néha csöndes nyári estéken egy-egy vadkacsa-csapat huz végig a kék egen s kisértetbe hozza az arra járó gyakornokot, ki még a karikásával is rájuk lőne, ha tudna. A kacsa-csoport pedig hápogó üdvözletet gágogva le az ecsedi láp nevében, tovább repül s csakhamar eltünik a láthatár felhőinek homályában.

Aratáskor veszi kezdetét az ugynevezett patról s ez tart egészen augusztus végeig. A patról nem más, mint éjjeli őrjárat, mely abból a czélból lőn berendezve, hogy a lopásra hajlandó atyafiakat garázdálkodásaikban kissé óvatosabbá tegye. A patrouilleurök (rendesen huszárok, lovászok, őrmesterek) a mezőhegyesi kerület segédjének vezérlete alatt lóháton bejárják minden éjjel a grániczot.

Igen érdekes egy ily őrjárat. Vacsora után a segéd, S. Miklós ur fölnyergelteti lovainkat s azok a koromsötétben kilencz óra felé az ajtó elé vezettetnek. Felcsatoljuk a sarkantyut s egy sohajjal fordulva el a kényelmes vacsora-asztaltól, a türelmetlenkedő lovakra ülünk föl s ugy indulunk el a sötétben Egy pár borzeb utánunk szalad s csámpás lábaival ugyancsak aprózza a göröngyös utat.

Az egész telep csöndes, csak a kis hodályi kocsmában vannak még vigan; az égen a kaszás csillag csillámlik. A szilfás allékban valóságos gyönyörüség ilyenkor végig menni: a föld egész kihült s a nappali forróságot kellemes hüvös szellő váltotta föl. Az ut mentén a fákról széles szárnyu vércsék és sasok repülnek fel s elbujnak az előttünk feketéllő kis erdő mélyébe. A tücskök szakadatlan zenekarához segédik egy-egy eltévedt fürj is, mely még mindig hallatja pitypalatyját. A legközelebbi majornál előrontanak a vadállatias komondorok s majd lehúznak a nyeregből. A még ébren levő gulyás jó estét kiván s csititgeti a kutyákat, melyek szemrehányólag csaholva egymásra, lassankint visszasompolyognak a kutgém mellé.

Elhagyjuk a majort is, s most kezdetét veszi a hosszu vándorlás a gránicz irányában. A dakszlik mindig előttünk járnak s nem egy tövises disznót vernek fel. Van aztán csaholás, mely azzal végződik, hogy ostorral kell elhajtani őket a tüskéjébe hempergőzött tövises disznó mellől. A hosszu vándorlás alatt telnek az órák, a beszéd fonala megszakad s egynémelyikünk trappolás közben el is álmosodik.

Tizenegy óra felé elérjük a grániczon fekvő első kaput, melynél tűz lobog s az éjjeli őr szénagunyhójából előmászik. Itt pillanatra megállapodunk. Az őr kukoriczát süt s mindegyik patrouilleurt megkinálja. A sötétben alig láthatjuk egymás arczát s csak homályosan sejtjük, hogy a tűz tulsó felén a füben egy korábban odaerkezett patrouilleur fekszik.

A lovak ezalatt legelésznek s horkolásukkal és kapálódzásaikkal gyakran fölébresztenek a kényelmesebb ágyról való mélázásainkból. Végre az egyik mén, a sötét Furioso, fülét hegyezi s nemsokára távoli lódobogás hallatszik. Kevés idő mulva a mi lovaink nyugtalankodni kezdenek s a sötétből egy magas szürke bontakozik ki szalmakalapos lovagjával együtt. Az uj patrouilleur referál a maga vonaláról, mi fölszedelőzködünk s tovább megyünk a gránicz mentén. És az órák, a hosszu éjjeli órák telnek, mindig hüvösebb szellőt hozva magukkal. A láthatáron feljön a fiastyuk, mig az Orion kaszája már nagyon lefelé fordult. S a cavalcade csak megy tovább.

Igy még igen kényelmes: a patról szépen megnézheti az állomásokat, de egészen másként veszi ki magát az efféle kirándulás amolyan igazi pusztai zivatarban. Ilyenkor versenyt ügetünk a széllel s a hátunkat ugyancsak veri a jég, a láthatáron pedig a czikázó villámok egész gyülést tartanak. Ilyenkor nem tréfa a patrol!

Reggel három óra felé az eddigi kellemes hüvösséget pozitiv hideg váltja föl s a cavalcade tagjai a kabátokat magasra fölgombolják. A keleti ég alig megkülönböztethetőleg világosabbá lesz, de az időközben feljött hold azért még mindig uralja a tájékot s a lovascsapat hosszu árnyai fantasztikusan hegyesednek végig a mezőkön. Lassankint az egész égre átterjed a keleten kezdődött derengés és egy pár aratótanyán már megmozdulnak az emberek. A tárgyak láthatóakká lesznek s egy óra mulva már piros csikok jelennek meg a keleti láthatáron. A lovak érezve, hogy haza felé mennek, vigabban emelik föl fejüket, sőt a borzebek is felhagynak morózus komorságukkal s vigan kezdik egymás fülét harapdálni. A patrol végigmegy a mélyen alvó telepen, s berobog az istállóba; a segéd ur fölveri a kocsisokat, kik aztán lenyergelik a gőzölgő lovakat.

*

Mire büszkébb az alföldi, mint arra az oczeáni méltóságu, felséges sikságra?... körös-körül puha gyeppel benött térség, távolabb egy-egy sárgás kukoricza- vagy sötét zöldes muharföld, még távolabb egy keskeny zöld tömeg: valami kis erdő. A gulya, a kolompossal élén, a karikás legyintése alatt arrább megy, mig az elmaradt bikákat egy pár igen kóczos juhászkutya kergeti. A bikák kis idő mulva megállanak és bámészan néznek reánk és kocsinkra. A segéd ur kérdésére a gulyás bemegy az állatok közé és kiválasztja a legszebb almásit s karikásával felénk hajtja. A többi eleinte megy utána, de aztán elmaradoz s a méltóságos állat, széles szarvaival s hatalmas nyakával ügyetlenül megáll előttünk s olykor visszanéz a többi felé. A kóczos kutyák csak ugatnak körülötte, mit azonban a nemes állat királyilag föl se veszen. Tomporára be van égetve a kacskaringós *M* betü, alatta egy magyar czimerrel. A gulyás valamennyit ismeri s el tudja mondani mindeniknek családfáját, isten tudja hányadiziglen.

A hátunk mögött, a majorból, nagy bödülés hangzik ki: ide vannak bezárva a bornyuk, melyeket holnap fognak bélyegezni. Az állatorvos ur már behozatta a vasból készült *M* betüt és a magyar koronát. Szegény bornyuk! A tehenek meg oda állanak a rácsozathoz s csinálnak a műtét alatt oly konczertet, hogy az embernek megesik a szive rajtuk.

A gazda s a gulyások adjon istent mondanak s a kocsis megreszelve az akaratoskodó lovak száját a zabolával, meginditja a kocsit. Az egész gulya utánunk néz, söt még a bornyuk is elhallgatnak egy pár pillanatra. A méltóságos tartásu bikák a gyepen sétálnak s konokul néznek a lovakra. Mert a ló és a bika nemcsak a spanyol czirkuszban ellenségek ám, hanem Mezőhegyesen is. Nem egy arra ügető gazdatisztet hajtott meg már a bika s nem egy incselkedő lovasgyakornokot kergetett be az erdő mélyébe.

Van a központban egy vaskos termetü, kedves, jó őrmester, kit egyszer szintén meghajszolt a bika. Csakhogy az őrmester urnak nem volt ám lova s igy nem tudott más egyebet tenni, mint belehengeredni egy kis, de eléggé mély gödörbe. A gödör annyira megfelelt az őrmester ur alkatának, hogy épen szinig telt meg vele s igy a bika igen széles szarvaival nem férhetett hozzá, hanem csak homlokával lapitgatta meg az elnyeletett férfiu hasát.

A harminczötös számu majortól jó meszszire van a huszonnyolczas számu erdő, hanem a prüszkölő lovak azért hamar megteszik ezt az utat.

A huszonnyolczas erdő zöld hátterében látszik a ménes barnássárga szine s a kolompos kolompolását már messziről hallhatjuk. A két szál csikós a füben heverész s csakis piros mellényük látszik ki belőle. Mikor a kocsizaj felébreszti őket, az egyik felugrik s egy pillantást vetve a főállatorvos ur katonai egyenruhájára, a mély csikós-nyeregbe zörren s karikását vállára akasztva, várja a kocsi jöttét. Mikor aztán az állatorvos ur kiszáll a kocsiból, a csikós kemény arczczal szalutálva megszólal:

— Jelentem alássan vitéz főállatorvos uram, az állomány százhusz és három a kórház.

Erre a főállatorvos uram azt mondja, hogy jól van — s a csikós ismét szalutálva leveszi a karikást és tovahajtja a ménest, melynek pompás Gidránjai szökdösnek a karikás csapásai előtt.

Érdekes egy ily csikós. Szebb jelenséget alig lehetne képzelni. Piros huszársipka, kék nyakravaló, piros mellény, kék gatya és hosszuszáru sarkantyus csizma teszi öltözetét, melybe mintha beleöntötték volna, ugy illik a sötétbarna bajusztalan arcz. Nyerge mély, huszárfanyereg, melyben a csikós csak ritkán trappol, hanem legtöbbször galoppirozik. Lova rendesen vásárolt vidéki ló, mely rövid idő alatt tönkre megy a csikós szolgálatában. A folytonos galoppirozás tönkre teszi s a szegény pára nemsokára már nem *áll* többé a négy lábán, hanem csak *támaszkodik* azokon. A csikóskosztüm legfontosabb részét azonban a karikás teszi, mely hosszabb és vastagabb, mint a gulyásoké. Ha a csikós lóhátról «kiereszti» ezt a hatalmas jószágot, az egész ménes szökik előle, s cserditése nagy távolra elhallatszik.

Az állatorvos ur csakhamar a ménesbe vegyül s nagy gonddal vizsgálja azokat a lovakat, melyek csak az imént kerültek ki a kórházból. A pompás Gidrán-kanczák ott legelésznek csikóikkal; ezek ugyancsak bizalmatlanul fogadják az ember czirógatását s hajlandók kiszökni a ménesből. S van-e csikós, a ki az ilyen fiatal csikót utóléri? Bizony nincs, mert az ilyen jószág a szellel fut versenyt. S ha ez állatokat látjuk, szinte hajlandók vagyunk elmondani, hogy legszebb a ló csikó korában. A nyak hajlása oly szép, a rövid sörény oly merészséget fejez ki és a finom, vékony lábak oly gyorsaságot fejtenek ki, hogy szinte sajnáljuk, hogy a csikó nem marad örökre csikónak.

A hatalmas Gidrán anyakanczák egész ellenkezőek: kifejlődött csontozatuk s erős lábaik századokra látszanak teremtve lenni. E kanczáknál csak a Nonius méneséi különbek, melyek nagyságukkal s erőségükkel szinte felülmulják a mecklenburgiakat. Hátuk oly széles, hogy ritka nyereg illik rájuk.

A csikós szótlanul nézi vizsgálódásainkat s karikását a földön maga után huzva, a ménest az állatorvos ur felé tereli, kihez a kanczák és a csikók oly barátságosan simulnak. Az öreg N. bácsi mind ismeri őket, pedig bizony azt a sok ezer mezőhegyesi lovat nem kicsiség ám még számban tartani sem, nem hogy egyenként megkülönböztetni.

Mikor aztán ismét a kocsira ülünk s a kocsis meglegyinti ostorával a hatalmas két highflyert («hájfájer» mondja ő), a csikós katonásan szalutál s a ménes bámulva néz utánunk.

A távol nöttével a lovak kisebbednek, de

Worke Masasa János lidzsi, a követ öcscse.

Worke Mercsi lidzsi, abessziniai követ.

Az elefánt öre.

A LONDONBAN ÉRKEZETT ABESSZINIAI KÜLDÖTTSÉG.

azt kivehetjük, hogy a csikós kiereszti karikását s lovát ügetésre sarkantyuzva az erdő felé tereli a ménest. A karikás cserdülése megrezzenti a levegőt s a szomszéd erdők visszhanggal zendülnek meg. A piros mellény s kék gatya libeglobog a szélben, a mint a legény a mezőn végig vágtat.... a repülő alak, a cserdülő ostor s a felhő gyanánt rohanó ménes megkapja a szemlélő képzeletét s csodálatos tisztasággal vésődik emlékezetébe.... Évek multán is e szó: *Mezőhegyes* említése villanyszerüleg varázsolja elénk a képet; ismét látjuk a csöndes, felséges pusztaságot, a csikós távol pirosló mellényét s fülünkben ismét cseng a karikás cserdülése, mely egyszersmind annyi más kedves emléket juttat eszünkbe....

PEKÁR GYULA.

A KÖZPONTI SZEMÉLYSZÁLLITÓ INDÓHÁZ BUDAPESTEN.

Augusztus 16-án adták át a forgalomnak a központi személyszállitó indóházat, mely a magyar állami vasutak forgalmát egyesiti. Nagy és monumentális épület, és ötödfél ezer méternyi vasuti hálózat utasainak le- és fölszállója. Rémgen szükség is volt rá. Mikor először megpenditették tervét, még akkor képzelni sem lehetett, hogy a magyar állami vasutak mily kiterjedést nyernek akkorra, mikor elkészül; de már akkor is érezhető volt szüksége, pedig még a tiszavidéki vasutat nem váltotta magához az állam, nem volt meg az ujszász-szolnoki vonal, mely az alföld keleti részét, Erdélyt és Románia egyik fővonalát ide köti; csak ohajtásban élt még a budapest-zimonyi nagy vonal, valamint a buda-ujszőnyi vonal.

A magyar állami vasutak hamar nőttek. Az állam, mint vasut-tulajdonos is hatalommá lett. Semmi sem teljesült a rossz jóslatokból, melyek Bécsből hangzottak, mikor a magyarországi vasutakon az ügykezelés magyarrá változtatását rendelte el a kormány. Sőt nagy mérvekben fejlődött minden. Hazai szakerőkben sem volt semmi fogyatkozás. Az államvasutak élén álló Tolnay Lajos főigazgató nagy képességeit nincs a ki el ne ismerné, az eredmények pedig hirdetik. A hazai erőkben nemcsak bő anyag találkozott, hanem hivatott értelmiség is. Azt a nagy indóházat, mely a maga nemében a legdiszesebbek közé tartozik, s kényelemben, a beosztás czélszerüségében pedig csak messze földön akad párja, a legkisebb részletekig hazai erők emelték.

Egész augusztus 16-ikáig a magyar államvasutak személyforgalma a józsefvárosi, ugynevezett losonczi indóházban szorult össze, egy szük, disztelen épületben, melyet mikor épitettek, soha senki sem gondolta, hogy itt még valaha az ország legtöbb vasutjának végpontja lesz. Csak olyan harmadrendü vasut számára készült, oly szükes körülmények közt, hogy mielőtt megnyilhatott volna, a vasut-társulat már csődöt mondott. Se a személyforgalomnak, se a teherforgalomnak nem volt elég. Évek óta nagy volt már itt a szorongás, mióta pedig a zimonyi vasut is megnyilt, elviselhetetlen lett; a szőnyi vasut utasait pedig lehetetlen volt idáig hozni, azok a budai indóházban szálltak ki és ültek föl. A józsefvárosi indóház most kizárólag teherszállitásra maradt, de arra is szük; rendező pályaudvart, hol a vonatokat állitják össze, a rákos-kereszturi állomásnál szerveztek.

Az uj indóház számára kezdet óta a kerepesi ut végét szemelték ki, azt a helyet, hol a kerepesi utból a csömöri ut ágazik ki, s hol a bukott omnibusz-társulat istállói álltak. Egészen közel esik a városhoz. Túl rajta még van egy kis telep is, a száz-ház. Poros vidék volt, mély és egyenetlen talajjal. Az épités megkezdésekor derült ki, hogy e hely nagyon vizenyős is. Czölöpöket kellett leverni azon a helyen mindenütt, a hol az indóház áll; csak ezekre a czölöpökre lehetett épiteni. Hosszan tartó, nagyon költséges munka volt. A pályaudvar talaját pedig el kellett hordani, mert hulladékból volt feltöltve, vagy laza futó-homokból állt. Kellett hozni tehát uj talajt vaggonokban. Hozzá kezdtek a munkához 1882-ben, s az egész esztendőt igénybe vette a czölöpözés, az alapozás, csak 1883. tavaszán foghattak a tulajdonképeni épitéshez, de ekkor aztán gyorsan hozzá láttak, ugy hogy a rengeteg épület őszre már tető alá került, a légfütést is berendezték, s ennek segélyével télen is dolgozhattak, elkészithették a mennyezeteket s a falak simitását.

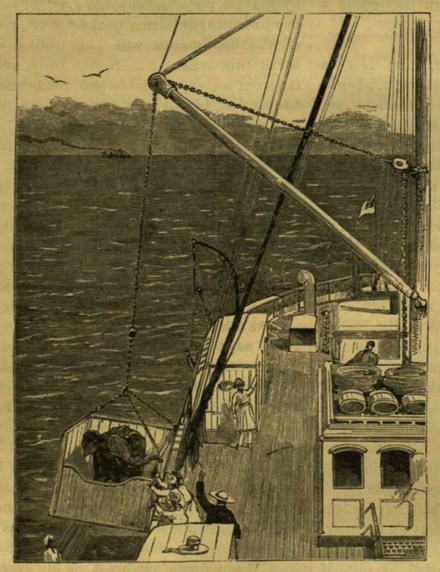

AZ ELEFÁNT HAJÓRA SZÁLLITÁSA.

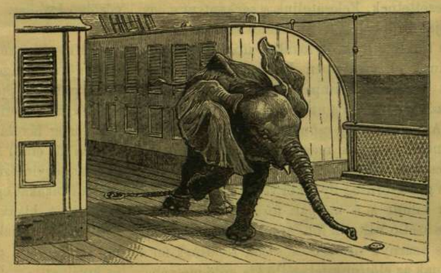

AZ ELEFÁNT A HAJÓN.

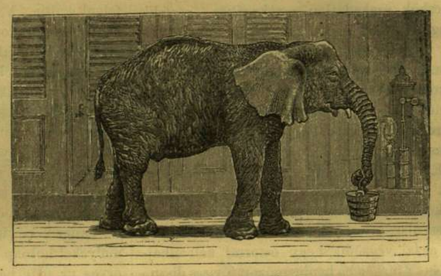

GWOLA, AZ ABESSZINIAI FEJEDELEM ÁLTAL VIKTORIA KIRÁLYNÉNAK AJÁNDÉKOZOTT ELEFÁNT.

fedett csarnoknak felel meg, mely alatt a vonatok megállnak. A fedett csarnok az épület testének ugyszólva gerincze, s jobbról, balról emelkednek a többi helyiségek, tökéletesen ketté osztva az egész palotát. Egyik oldala az elutazásra, a másik a megérkezésre van berendezve. E két oldalt is szép front emeli. Az előttük levő hely nem udvar, hanem térség, kövezve, aszfaltozva, ligetté alakitva. A fő homlokzat előtt szintén tágas liget terül el, szökőkuttal. Környezetében is vonzó keret övezi. A nagyszerün emelkedő Budapest egyik méltó pontja ez.

Nehány évvel ezelőtt az osztrák államvasut indóházában nyert Budapest nevezetes épületet. A magyar államvasutak indóháza vonzóbb, derültebb, szebb. Az állam fényüzőleg épitette. Indóháza bizonyára nemcsak a Duna mentében legszebb. Azon kivül ritka nagyságu (guzsalyos, rokkás lány), a földmivelés (leány, sarlóval és kévével) és kereskedelem (magyar paraszt, a mint erszényéből pénzt számlál tenyerén, lábánál gabnás zsák és mérleg) alakjai.

Balra kell mennünk, ha utazni akarunk; jobb a, ha érkezőt várunk. Mind a két helyre az épület közepén a bejáró. Az elutazók oldalán, a kapuzat melletti pavillon földszinten vannak a fényes étkező-termek. Magába az indóházba a bemenetel egy kiugró és oszlopos pavillonban történik. Rendkivül nagy csarnokba lépünk, melyből aztán jobbra és balra széles, magas folyosók vezetnek a többi helyiségekbe. A nagy csarnokban szemközt találjuk a jegyváltó fülkéket, félkörben elhelyezve, a tolongás megakadályozására vaskorlátokkal védve. Minden ablaknál följegyezve, hogy ott melyik vonalra adnak jegyet. A csarnok nemcsak tágasságával és magasságával imponál. Müvészi diszitései is sok nézni valót szolgáltatnak. A pénztár fölött Lotz nagy falfestménye, a vasut allegoriája, az olympusi istenekkel. A nympha és Vulkán szerelme adja a gőzt. Merkur nemcsak a postát jelenti, hanem egy táviró-poznával a telegrafot is. Köröskörül a falakon Than kisebb freskói a kereskedelmet, forgalmat ábrázolják. A folyosók márványos oszlopzatok közt nyilnak belőle. Itt van külön helyisége a trafikosnak, könyvkereskedőnek, kapusnak, ruhatárosnak, valamint itt lehet feladni sürgönyt. Az egyik folyosó, mely balra esik, a harmadik osztályu várócserembe visz. Elfér benne egy pár száz ember; étkezhetnek is azon a helyen. Azután a málhafeladási nagy csarnok következik, olyan helyen, a hol a podgyász-taligák nem háborgathatják az utasokat. Végül a postahivatal van. Ha a jegyváltó-csarnokból a jobbra eső folyosóba fordulunk, ott már elegánsabb világ van: az első osztályu, a másodosztályu utasok várócserme, massziv butorzattal, számos mellékhelyiséggel; a nők számára öltöző-szobával is. Itt van a miniszterek és udvari méltóságok várócserme. A falakat mindenütt szépen festették. A folyosók boltozatának festése izléses; a padozat mozaik.

A tulső, az érkezési oldalon e folyosók he-

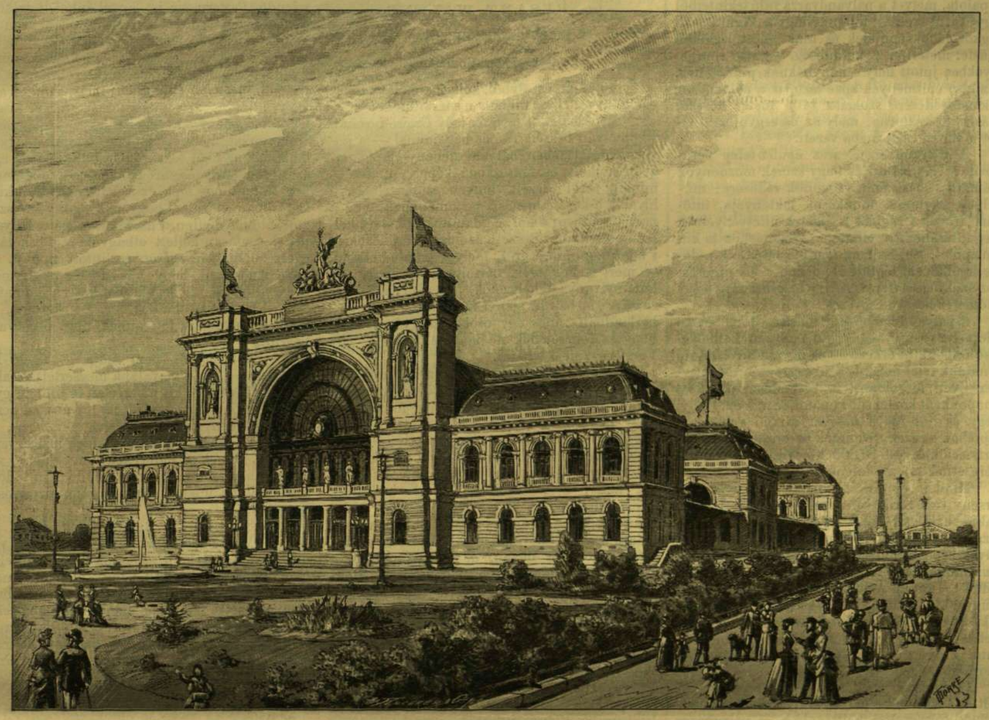

A BUDAPESTI KÖZPONTI INDÓHÁZ. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

Az indóházat szerencsés eszmével tervezte Rochlitz Gyula, az államvasutak főfelügyelője. Nemcsak az lebegett előtte, hogy kényelmes nagy pályaházat emeljen, hanem a müvészi hatás is. Az a pont, a hol az indóház áll, már a belvárosból, a hatvani-utczáról látható, végig a hosszu kerepesi-uton. A sugár uton kivül ez a legszebb távlatu utja a fővárosnak. Rochlitz tervében az volt a künduló pont, hogy ha már e nagy utvonal perspektivája elzáratik, ne legyen szembántó, hanem müvészi. Akármilyen diszes palota azon a helyen nem lett volna egyéb, mint a legközönségesebb gát a szemre nézve. Tehát nem palotát, nem falat emelt, hanem óriás kaput, diadalivet. Az uj indóház egy roppant kapunak látszik a kerepesi utról, a hatvani-utczából.

Ez a kapuzat az indóház homlokzata, müvészi arányokban gazdag diszitéssel. Ürege ama

lyett nyitott, nagy ereszü gangot találunk. Ezekről nyithatni be a különböző hivatalos helyiségekbe; itt vannak a finánczok, a rendőrök. A hol az érkezőket várják, az csaknem hasonló nagyságu csarnok, mint a melyben a másik oldalon a pénztárokat helyezték el. De itt semmi díszités. A ki érkezik, az a mint elhagyja a vaggont, elsiet. Este öt villamos lámpa világitja e csarnokot, melyből három nagy ives nyilás szolgál közvetlenül a vonatok megálló helyéhez. A három kapuzat nincs elzárva, csak korláttal elrekesztve. Ugyanezen oldalon (melyet a főhomlokzattal együtt mutat rajzunk) van az udvari váróterem is, az épület tulsó sarkán levő pavillonban.

A fedett udvar, hol a vonatok állanak, 7522 négyszög-méter. Fedele ivalaku, s vasszerkezet tartja össze. Harmadában üveggel van fedve, a többi rész pedig vas. Az üvegtetőn kivül az oldalfalakon, valamint a két végén alkalmazott nagy üvegfalakon keresztül nyeri világosságát.

A négy saroképületben a hivatalok, a vendéglősök és a pályaudvari tiszti személyzet lakása van elhelyezve. Nagy alsó traktussal bir a palota, melyet a pályaudvarra való tekintetből ugy körül kellett tölteni, hogy a körülte levő legközelebbi épületek és utak fölött legalább másfél méternyi a különbség. Az alsó épitményekben jutott hely a konyháknak, pinczéknek. Az alsó épitmények közé tartozik a pályaudvar vizmentesitésére szolgáló 1400 méter hosszu, mászható csatorna, mely az összegyülemlő vizet a városi csatornába vezeti.

A pályaudvaron egész épület-telep sorakozik még. Szilárd és nagy szinek mozdonyok számára; kocsiszin a vaggonok védésére; műhelyek, szertárak, munkások laktanyája, fütőházi iroda, virágház a ligetek ültetvényeinek megujításához, a villamos világitáshoz is külön épület, stb. És még mennyi láthatatlan dolog, csőhálózat légfütésre, gázra, a kocsimosáshoz szükséges vizre! A vizvezeték maga négy kilométer hosszu csövezet.

A pályaudvar hossza másfél kilométer, 26 kilométer vasuti vágánynyal, melyeknek elhelyezése naponkint érkező 30 és ugyanannyi induló vonatnak felel meg, de szükség esetén még egyszer ilyen forgalomra is berendezhetik. Most a naponként közlekedő vonatok száma 52. Ennyi megy és jön ide a magyar állami vasutakon napjában s ezek a vonatok az országban 2200 tisztviselőnek és 10,800 kinevezett szolgaszemélyzetnek adnak dolgot.

Minden épitési munkanemre nyilvános verseny volt hirdetve, azzal a kikötéssel, hogy csakis hazai vállalkozó nyerheti meg és csakis hazai munkásokat alkalmazhatni. Ilyen nagy müvek képesek fejleszteni a hazai ipart. A szellemi munka teljesitésében kiválóan közreműködtek: Ulbrich Ármin főmérnök, Rochlitz főfelügyelő helyettese, Feketeházy János főmérnök, Speidl Bódog, Hauff Lajos mérnökök és Wehle Gusztáv, Bergman Ernő, Steinhardt Antal, Fabriczius Béla és Naeter Ernő segédmérnökök.

Csaknem *öt millióba*, 4.880,000 frtba került az indóház és pályaudvar, a telek-kisajátitási és fölszerelési költségekkel. A pályaházra magára 2.400,000 frt esik, beleértve az alapozáskor szükségessé vált talajjavitási költségeket, 330,000 frtot.

A negyvenhárom méter magasságban emelkedő főkapuzat két oldalán egy-egy márványlapról lehet leolvasni, hogy az épitkezés mikor kezdődött és mikor végződött.

AZ ABESSZINIAI KIRÁLY KÜLDÖTTEI AZ ANGOL KIRÁLYNÖNÉL.

Többször volt alkalmunk megemlékezni arról az angol küldöttségről, mely Hewett admirál vezetése alatt János királynak, Abesszinia fejedelmének, Adovában a jelen év kezdetén az angol királynő üdvözlő-levelét vitte át s a követség egyik tagja által készitett vázlatok után több érdekes képet mutattunk be ez alkalommal a nevezetes afrikai Svájcz népének életmódjából. A küldöttség azóta vissza is tért már Angliába, azonban feleletet nem hozott, mert Abesszinia fejedelme illendőnek tartotta, hogy e feleletet angol és amarini nyelven, mely Abesszinában a hivatalos nyelv, külön küldöttség hozza el. Augusztus közepén végre e küldöttség is megérkezett Londonba, a hires Peninsuler gőzhajó-társaság «Malva» nevü gőzösén s Viktória királynőnek átnyujtotta a Negus levelét nehány ajándékkal, melyek közt legérdekesebb egy fiatal elefánt s egy nagy majom. A küldöttség vezetője Worke Mercsi lidzsi (ez utóbbi szó az arisztokrácia jelzője) s kiséretében van öcscse, Worké Masasa János lidzsi is, kiknek arczképét ez alkalommal bemutatjuk. A küldöttség által hozott elefánt már is különös kedvencze a londoni népnek s igy méltó, hogy őt is megörökitsük. Jelenleg még kis állat, alig öt láb magas, de csak három éves és előre láthatólag igen nagy állat lesz belőle. Neve «Gwola», igen szelid, jó természetü s rendkivül érdekes; kiváló nevezetességét képezik rendkivüli nagy fülei, melyek egészen kétségtelenné teszik afrikai eredetét.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irta BESANT WALTER.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Gyöngéd vallomás.

Igy csupa eszélyből, költségkimélés végett, egész ujévig Blanchlandban maradtunk.

Távozása előtt ugyanis lady Crewe hosszan s komolyan beszélt Tamás bátyámmal — a minek következtében bátyám nehány napig nagyon komoly és fontoskodó képet mutatott s mindig arról beszélt, milyen szerepre van ő hivatva a kerületben és a tartományban, meg a parliamentben, a hol majdan apánk helyét kellend elfoglalnia. Beszélt azonkivül örökösökről s a gazdag házasságról, melyet tennie kellend, — mert a Forsterek, bármilyen legyen is pillanatnyi anyagi helyzetök, a legfényesebb házasságra is bátran igényt tartanak s Northumberlandban nincs egy örökösnő is oly gazdag, hogy szerencséjének ne kellene tartania, egy Forsternek neje lehetni.

Később Tamás azt is elbeszélte, mily igéreteket tett neki nagynénénk a jövőre vonatkozólag. Miután a reménynyel már fölhagytak, hogy még gyermekök lehessen, lord Crewe saját vagyona oldalrokonaira fog szállani, de abba beleegyezett, hogy a bamboroughi birtok a Tamásé legyen — természetesen bizonyos feltételek alatt; e feltételeket — hogy tudniillik annak idejében, a lady megegyezésével, megházasodjék, és minden politikai dologban csak a lady engedelmével tegyen bármit is, — Tamás, zugolódva ugyan, de még is elfogadta, azzal az utógondolattal, hogy végre is, ki ellenőrizheti, ha teljesitette-e mind e föltételeket? s ki parancsolhat neki abban, hogy mit tegyen és mit ne tegyen?

Azonközben magunkra maradván sem voltunk azért társaság nélkül; kivált mig az őszi vadász-idény tartott, elég társaságunk volt, mert a környékbeli urak elég gyakran jöttek, a vadlud és kacsa s szalonka kedveért, melyek a hexhami és allendalei mocsárokon csapatosan jártak s kivált estenként nagyon alkalmasan jöttek a puskacső végére. Sokan jöttek a vadászatért, némelyek a Tamás vigasztalásáért, némelyek talán — kitudja — érettem is. Annak már harmincz éve, s talán ennyi idő mulva minden hiuság és dicsekedés nélkül elmondhatom, hogy Widrigton Perry és Swinburn Ned hogy törték magokat utánam, hogy egymást — azelőtt testi-lelki barátok voltak — akarták miattam felnyársalni s mennyi bajom volt e miatt nekem is. Kénytelen voltam határozottan kijelenteni előttök, hogy ha megvivnak, soha egyikez sem szólok többé egy szót sem az életben; s ha még azt akarják, hogy velök szóba álljak, azonnal ki kell békülniök s egymással kezet fogniok. Végre engedtek; s nem tudom miért teljesitették oly szomoruan ezt a kézfogást, holott ez egyikök életét mentette meg, s egyiköknek legalább reményt is biztositott, hogy vérontás nélkül mennyasszonyhoz juthat — ámbár a kézfogás után siettem kijelenteni, hogy nagyon sajnálom, de egyiköké sem lehetek. Erre szomoruan elmentek és sokáig nem is szóltak hozzám. Ott volt még Clavering Tamás is, a kivel még több bajom volt, mert állhatatosabb volt mint a többiek s vele még világosabban kellett beszélnem. Mind igen derék és kedves fiuk voltak magokban; csakhogy szegények is, mert mind kisebb fiuk voltak s arra nem gondoltak, hogy évi 30 vagy 40 font járadékkal s azzal a joggal, hogy az ősi kastélyban lakhassanak, hogy lehet megélni s még családot is alkotni. Szivesen is elmulattam velök, szerettem vidám arczaikat s udvarias, nyájas modorukat, de igazán megvallom, soha nem jutott eszembe, hogy egyiknek vagy másiknak neje legyek; annál kevésbbé, mert szivem egészen más képpel volt tele, — egy olyanéval, a ki mellett minden más férfi kicsinek és silánynak tünt föl előttem.

Néha én is részt vettem a bátyám és barátai vadász-kirándulásaiban, sőt a lovaglástól sem irtóztam, — ámbár lovagló-ruhám nem volt amolyan divatos hosszu uszályu, férfi-kalappal és kabáttal, a milyent némely hölgyek, kivált London vidékén, nem átallottak magokra venni; de én azért jól mulattam s csak ha a nagy ivás megkezdődött, vonultam rendesen vissza, mert azt nem nézhettem, hogy ez emberek, kiket különben jóravalóknak néztem, asztal alá igyák egymást — s végre magokat is.

Leggyakoribb látogatóink közé tartozott tisztelendő Pattern ur is, az allenheadi lelkész, a ki — nem tudom mért — minden áron be akarta magát hizelegni Tamás bátyámnál s még nálam is, de a ki ezzel csak annál kiállhatatlanabbá tette magát előttem. Azt tudtam, hogy Hilyard ur is gyülöli — vagy a mint ő, mikor szemére vetettem, hogy keresztény embernek nem szabad gyülölni embertársát, helyreigazitotta — csak megveti, de ennek az okát sokáig nem tudtam, mig egyszer, sok sürgetésemre és kérdezősködésemre, bevallotta, hogy igen, ez a Pattern volt, a ki őt Oxfordban elárulta, hogy ama gúnyvers szerzője, elöljárói ellen, a mi miatt szegény Hilyard urnak csufosan kellett elhagynia a főiskolát s egész életpályája zátonyra jutott miatta. El kelle ismernem, hogy biz ez elég ok, ha nem is a gyülöletre, de legalább a keserü indulatra.

— S tudja-e Pattern ur, — kérdém, — hogy ön nyomára jött annak, hogy ő volt a ki beárulta?

— Azt hiszem, nem tudja, — felelé Hilyard ur. — De a ki valaha megsértett valakit, mindig fél attól, a kit megsértett és jobban gyülöli, mint őt a sértett fél. Ez a hitvány emberek természetében van. És az ilyen emberek, ha lehet, ujra ártanak annak, a kinek már egyszer ártottak. Ennek az embernek is módjában van engem még jobban megrontani, de nem tudom, rájö-e valaha, miképp? mert ha rájö, bizonyosan megteszi.

— S hogyan? — kérdém félénken.

— Mikor kicsaptak Oxfordból, nem volt mit tegyek, meg kelle szöknöm hitelezőim elől, mert némi adósságaim voltak, melyeket nem birtam kifizetni. Annak már tiz éve, de a hitelezők sohasem feledik el adósaikat, habár ezek megfeledkeznek is a fizetésről. Ha Pattern ur megtudja, hogy adósságokat hagytam hátra s értesiti hitelezőimet, hogy hol vagyok, azok azonnal elfogatnak.

— Azt csak nem teszi egy pap!

— Pattern Róbert megtenné, ha tudná!

Itt abba maradt beszélgetésünk, de én ujra meg ujra fejemben forgattam s feltettem magamban, hogy kiveszem Pattern urból, miképp gondolkozik ő Hilyard ur felől. S mikor legközelebbről magam voltam vele, mindjárt erre fordítottam a beszédet. Azon kezdem, hogy azt kérdeztem tőle, ismerte-e már régebben is Hilyard urat? Ő bevallá, hogy régen ismeri, még oxfordi tanuló-éveiből, ámbár, — mondá, — hála istennek, soha sem voltak barátságban egymással. A mire én azt kérdém, hogy talán tud valamit a Hilyard ur jelleme ellen, a mi őt egy tiszteletremélto férfiu barátságára méltatlannná tenné?

Egy kissé habozott; azután azt mondá, hogy a miért Hilyard urnak el kellett hagynia az intézetet, az sem válik ugyan becsületére, de mint fiatalkori tévedés — fegyelmetlenség, elöljárói kigunyolása, illetlen beszédek és irások stb. — még megbocsátható. Azonban ő ugy hiszi, hogy Oxfordban nem egy becsületes iparos és kereskedő van, a kik bizalomból hiteleztek Hilyard urnak s ha tudnák, hogy hol van, boszut állanának rajta a mért cserben hagyta őket fizetési igérete beváltásával.

Erre én felkaptam a szót, s kijelentettem Pattern urnak, hogy mivel azokat az oxfordi

HOGY NEVEZZEM — DAFNÉNAK VAGY DÓRÁNAK?

üzletembereket rajta kivül más nem értesitheti, ha a Forsterekkel barátságban akar maradni, vigyázzon magára!

Pattern ur elpirult, aztán elsápadt; s én látva, hogy jó helyt tapogatok, tovább mentem s elmondtam, hogy Hilyard ur már évek óta van a Forsterek szolgálatában, hogy nem csak bátyámnak, de nagynénémnek is teljes bizalmát birja, hogy maga a püspök is meg van vele elégedve és sokat tart felőle; a ki tehát Hilyard urat bántja, annak mindnyájunkkal kellend számolnia. Erre esküdözött, hogy semmi rosszat nem forral a mi hű emberünk ellen és semmi sincs tőle távolabb, mint régi dolgokat, melyek annak ártathatnának, fölmelegiteni. Mind a mellett zavartnak és megszontyolodottnak látszott, vastag ajkai remegtek, apró malacz-szemei csakugy pislogtak. De én meg voltam nyugodva, hogy sikerült öt megijesztenem — s magára hagytam a hitvány emberkét.

Látogatóink közt még nem is szólottam a legtiszteltebbekről: a három Radclyff-testvérről, tudniillik lord Derwentwaterről s két öcscséről. Mind a hárman gyakran jöttek hozzánk, a legidősebb leggyakrabban. Gyakori látogatásai okát mindjárt elmondom. Mindhárman, ámbár igyekeztek alkalmazkodni az északi szokásokhoz, a nagy borivástól idegenkedtek, s kivált a gróf egyátalában nem vett részt azokban. Példája még Tamás bátyámra is feszélyezőleg hatott; s ha a gróf nálunk volt, akkor a túlságos ivások elmaradtak, s a Hilyard ur segitségével inkább komoly tárgyakról folyt a beszéd, a mit a nők is szivesen hallgatnak. Vallási, bibliai, bölcsészeti, irodalmi és történelmi kérdések vitattattak meg, melyeket hallgatni nekem ép oly gyönyör, mint tanuság volt, habár némelyiket nem is értettem, de utóbb mindig magyarázatot kértem — és nyertem is — Hilyard urtól.

— Mylord, — mondá néha bátyám, — igen finom nevelésü és modoru ember, de — nem iszik az istenadta!

— Párisban, — mondám, — szerencsére nem divat előkelő urak közt az ivás.

— Divat, divat! — mormogá Tamás. — De én azt mondom, hugom, hogy lord Derwentwater és öcscse soha sem lesznek igazán népszerüek Northumberlandban, még pedig csak azért, mert nem isznak.

Tamásnak nem volt igaza, mert a grófot jó szivéért s nemes modoráért mindenki szerette. Népszerüséget mindenki szerezhet, aljas tulajdonai által is, de nézetem szerint annál a nemes tulajdonok által szerzett köztisztelet sokkal többet ér. És ebben Hilyard ur is, — a ki a poharazásnak sem volt ellensége, de a könyves emberek közt is fel tudta magát találni — nekem adott igazat.

Elég az hozzá, a lord észrevette, hogy jelenléte néha feszélyezi bátyámat s mivel nem akart neki semmikép kellemetlenséget okozni, igy történt, hogy gyakran ott hagyta őt az asztalnál czimboráival s hozzám jött kis szobámba és velem beszélgetett mindenféle dolgokról, a maga párisi életéről s itthoni dolgairól, terveiről és kilátásairól. Feltárta előttem egész valóját, ugy a mint csak egy fiatal ember, fiatal nő előtt, a kiben bizik, teheti. S a mint szivébe tekintettem, öt minden tekintetben oly nemesnek és fenkölt lelkünek találtam, a mint csak eszményi álmaimban képzelhettem valaha. Azt is világosan átláttam, hogy nagy vagyona és rangja mellett is, melyek őt a legmagasb igényekre jogosithatták, semmit sem ohajtana annyira, mint az elvonult, csöndes és nyugalmas életet, hogy mint egyszerü nemes élhessen s halhasson meg. De oly nagy volt törvényes fejedelme iránti hüsége, hogy átlátta, hogy ha a herczeg visszahivása érdekében, párthivei részéről, valami komoly mozgalom indul meg, ő abból ki nem vonhatja magát s hátra nem maradhat.

— Nekem, — mondá egy izben, — nagy gyönyört okoz kegyeddel beszélhetni, Dóra kisasszony, mert senkit sem találok, a ki engem jobban meg tudna érteni. Ha Ferencz öcsémmel beszélek, az mindjárt dühbe jö a fölött, mily lealázólag bánnak itt a katholikusokkal; ha pedig nagynénéimmel, azok szememre vetik langyosságomat egyházam iránt, pedig isten látja lelkemet — de hagyjuk ezt! És ha a kegyed bátyjával, Forster Tamás barátommal beszélek, ő azonnal a sörös kancsóhoz fordul s isten tudja miket nem beszél. De a kegyed arczában ész és bölcseség, szemeiben jóság sugárzik rám. Mondja csak, Dóra kisasszony — imádói soha sem irtak verseket kegyedhez?

Mondtam neki hogy a northumberlandi urfiak nem szoktak verseket irni a hölgyekhez.

Erre a lord elmondta, hogy Párisban az előkelő urak a hölgyeket hogy szokták megtiszteln, hogy őket a görög világ istennőihez s pásztorlányaihoz hasonlitják. «Kegyedet ott bizonyára Dafnénak neveznék, annak a nimfának, a ki babérfává változott. Hogy nevezzem én, mit kiván — Dafnénak vagy Dórának?»

Ekkor épen a patak mellett parthosszan elterülő berekben sétáltunk, melynek ágai sátorként hajoltak reánk.

— Oh mylord, — feleltem én zavartan sütve le szemeimet, — én egyszerü falusi lány vagyok, a ki nem értem az udvaronczok nyelvét.

— Istenem! — szólt ő meleg elragadtatással, — ha ezt az arczot láthatnák ott, a hol ezt a nyelvet beszélik! De az nem lehet. A franczia hölgyek kecsesek ugyan, de a mi angol szépségeink bája és nemessége hiányzik nekik! S kiváltképen *egyé*.

Melyik leány hallhatna (először életében) ily hizelgő szavakat, hogy meg ne zavarnák a fejét? Büszke vagyok rá, hogy ez a felséges ifju ily szerelmi vallomást tett nekem! boldoggá tesz ennek puszta emléke is. Megvallom, kész lettem volna neki adni szivemet és kezemet; s szégyelleném, ha kész nem lettem volna. S még is, akár hiszik, akár nem, esküszöm, hogy egy perczig sem gondoltam a grófi koronára s a nagy uradalmak birtokára s nem igyekeztem azt kaczérsággal nyerni meg. Sőt nem is értettem a nők cselfogásaihoz, a melyeket kaczérságnak neveznek. Szegény voltam; de a Forsterek oly jó család, hogy egy Radclyff se tarthatja megalázónak velök összeköttetésbe lépni. S mikor láttam, hogy lord Derwentwater szive megnyilik előttem — de mit mondjak többet?

Nehány nappal utóbb, hogy engem Dafnéhoz hasonlitott, asztalomon egy szép költeményt találtam, ismeretlen (vagy talán elváltoztatott) kézirással. De kétkedhettem-e szerzőjén? — holott refrain-je s minden fordulata Dafnéról és Dafnénak szólott. Ki irhatta volna más, mint ő? Megvártam legközelebbi látogatását s megmutattam neki a költeményt. Oly elfogulatlanul olvasta végig, mintha teljesen idegen lett volna tőle, de midőn a versszak refrainjéhez érkezett:

«Oh édes s mindennek felett szép
A Dafné bájos arcza, óh,
A rózsaszinben piruló»

rám tekintett s piruló arczomat meglátva, gyöngéden megcsókolta kezemet.

— Csinos versek, — mondá. — Szeretném, ha én is ily szép szavakat tudnék találni érzelmeim kifejezésére!

S ujra elolvasta a refraint és sohajtva mondá:

— Oh Dóra, van-e a világon bájolóbb arcz, mint a tied?

Igy beszélgettünk — s ily édes beszélgetések közt teltek el a napok. Sokszor gondoltam, vajjon gondolja-e Tamás, hogy mig ő a sörös kancsót hajtogatta, addig a huga fejét lord Derwentwater ily szépelgésekkel csavarja el? Hilyard ur mindent tudott s csak azon csodálkoztam, hogy egyre mogorvább és szomorubb lett s Tamás is észrevette, mert megjegyzé, hogy Hilyardnak most hat pohár puncsot kell fölhajtania, mig egy kicsit is fölvidul. Bámultam, hogy miután annyira szeretett engem, miért nem örvend boldogságomon? s ha én vidám vagyok, miért horgasztja le a fejét? Annyival inkább, mert lord Derwentwater is nagyon megkedvelte es sokat tartott felőle s ezt nem egyszer ki is fejezte. — Ilyen ember, — mondá, — a franczia udvarnál nagy becsülésben állana s magasra vihetné. Itt pedig egészen elkallódik. Mi lesz belőle, ha egyszer Tamás megházasodik?

— Akkor is marad neki egy barátja s pártfogója, — mondám én. — A ki engem szeret, annak Hilyard urat is szeretnie kell.

— Kegyedért egy majmot is tudnék szeretni, — felelé mylord udvariasan; — mennyivel inkább ez eszes és tanult embert.

Egyik nap meg is kérdeztem Hilyard urtól feltünő szomorusága okát. Először tagadta, hogy szomoru volna. Mikor jobban sürgettem, azt felelé, nem olyan a min én segithetnék. «Igazán, a leghálátlanabb kutya vagyok a világon, — fakadt ki maga ellen. — De hát lássa, Dóra kisasszony — a jövőre gondolok, mikor kegyed elmegy s én itt maradok. De ha kegyed boldog lesz, hadd legyek én nyomorult!»

— Oh Hilyard ur, — mondám, — én sem lehetnék boldog, ha önt nyomorultnak látnám. Azt hiszi, *elfeledhetném valaha, mennyit* köszönhetek önnek! — De tudjon meg mindent. Van valaki, a ki örömet talál társaságomban s egész szivével szeret. És az a valaki tudja, hogy a ki engem szeret, annak önt is szeretnie kell!

Meghajolt s megcsókolta kezemet. Egy szót sem szólt, de láttam, hogy szemei tele voltak könyekkel s azok némán gördültek végig arczain.

(Folyt. köv.)

A GREELY-EXPEDICZIÓ TAGJAINAK MEGMENTÉSE.

Már a mult alkalommal részletesen megemlékeztünk a legutolsó amerikai északsarki expedicziróról, melynek különös hirneve abból a szomoru körülményből ered, hogy (állitólag) a nyomor és nélkülözések által kényszeritette emberhust is kellett enniök. Most ismét visszatérünk e tárgyra, hogy bemutassuk az expedicziő vezetőjének, Greely hadnagynak arczképét s még egy pár szót mondjunk el a szerencsétlen utazókról. Mult év aug. 9-én hagyták el, mint irtuk, Discovery-öbölben fekvő telepöket, Con-

ger erődöt, mely az északi szélesség 81° 44′ alatt fekszik. Csolnakaikon szept. 29-éig mintegy hatvan mérföldnyi távolba jutottak délfelé, Baird-szigetig. Ez ideig, bár nehézségekkel kellett küzdeniök s élelmiszereik csekély készlete is aggasztotta, jól ment dolguk. Most azonban megkezdődtek a nyomoruságok. A tengert jég borította el s igy lehetetlen volt keresztül jutniok a hirhedt Smith-szoroson s arra egyátalán nem számithattak, hogy a tél beállása előtt a grönlandi dán gyarmatokat elérhessék. Egy uszó jégtáblán még mintegy 30 napig haladtak előre, okt. 21-én ez is megállott a Sabine-foknál, az északi szélesség 70 foka alatt, a Smith-szoros torkolatánál s itt kénytelenek voltak tanyát késziteni. Kilencz hosszu hónapon át, az egész télen s tavaszszal, tartózkodtak ez elhagyatott helyen a szerencsétlen menekültek, kövekből és hóból készitett kunyhóban. Megmaradt élelmiszerükhöz még járult egy kis martalék is a «Proteus» hajóról, mely a mult nyáron (épen az ő megmentésükre indulva) e vidéken tört össze. De e csekély élelmiszer még a téli hónapokban elfogyott. Élelmüket ezentul főkép fókabőr-ruházatuk s a hó alól kiszedett zuzmók képezték, mely zuzmókkal éltek egykor Franklin és emberei is a Coppermine folyónál telelve. Néha a jeget feltörve, fókát és egy pár halat is foghattak, azonban kiállott szenvedéseiktől megtörve e

EGYVELEG.

* **A gőzmozdony éles sipolása** a halló szerveknek nagyon árt s ez az oka, hogy a gőzgépeknél szolgáló emberek nagy része idővel nehéz hallásu

Greely hadnagy.

gyakori kiáradásaitól másként nem tudnak megmenekülni.

* **Földevők Kelet-Afrikában.** Tappin, a «Highland Lassie» gőzös kapitánya, ki hajójával az angol hittérítő társaság két afrikai állomása, Zanzibár és Mombasa Frere-Town közt jár, a következőket irja:

Zanzibár szigetén, Frazer angol czukorgyárában, hatodfél éven át alkalma volt földevőket észlelni. Hétszáz rabszolga közül, kik hónapokon át éjjeli két órától este tizenegyig nehéz munkában görnyedtek, legalább is négyszáz evett agyagot s a mellett mind jó egészségben volt. Szoptatós asszonyok rendesen ették az agyagot és azzal csillapitották három-négyéves gyermekeik éhét is. Mindig csak száraz agyagot ettek; s hogy ne fogyjanak ki belőle, kis állványokon száritották a vékony szeletekre vagdalt vagy rudakba gyurt agyagot. Ha nem volt idejök megszáritani az agyagot vagy másképp nem juthattak ilyenhez: leették az agyagot a falakról s igy az épületekben tetemes károkat okoztak, a miből aztán gyakran nagy csetepaté lett a háznál. Ha a rabszolgáknak nem volt agyagjok, rosszkedvüek, gyöngék és olyanforma betegek lettek, mint az iszákos ember, a kitől egyszerre megvonják az italt. Tappin szerint a naponta elfogyasztott agyagmennyiség legalább is egy font volt; ezenkivül azt is állitja a kapitány, hogy az agyagevők csak kevés más eleséggel élnek s az agyagot jobban kedvelik minden ételnél. Mikor Zanzibár szigetén a kholera dühöngött, e közül a hétszáz rabszolga közül csak harminczhét halt meg, mig a czukorgyár körül levő ültetvényekben tömérdek embert ragadott el a szörnyü járvány. Tappin a gyári munkások e csekély hajlandóságát a földevésnek tudja be, bár megjegyzi, hogy a rabszolgák a kholera idején naponkint morfiumot és pálinkát is kaptak. Clemens és Dennhardt afrikai utazók szerint e vidékok lakói közt gyakori a hydrocele (vizsérv) és az elephantiasis, mely tudvalevőleg többnyire a láb bőrének monstruózus elvastagodásából áll, ugy hogy a beteg végtag valóban hasonlit az elefánt lábához. Az elephantiasis főleg a parti lakók között van elterjedve, s a nép azt hiszi, hogy okozója a kigyó nyomába hágáson kivül az agyagos viz ivása és a földevés is. Az agyaggal élő emberek bőre sokban hasonlit az elephantiasis első stádiumában levőkéhez; külsejük puffadt és mindig panaszkodnak, hogy a lábok fáj és gyönge.

* **A sport uj nemét** fedezte föl egy amerikai és egy német ember New-Yorkban, kik fogadtak egymás közt, hogy melyik bir tovább kezében tartani egy hat font sulyu jégdarabot.

* **A tükrök mérgező hatását** fedezte föl nemrég egy nürnbergi orvos s e felfedezés alapján tett kutatásai kideritették, hogy a higanyfoncsorral bevont tükröknél, és pedig nemcsak az ujaknál, gyakran igen erős a higanygőz veszélyes kifejlődése, különösen ha a tükrök meleg helyen tartatnak. Tanácsos volna szerinte az alvó szobákban csak ezüst tükröket tartani, melyek különben is olcsóbbak, vagy ha már a tisztább higanyfoncsor-tükröket alkalmazzák, czélszerü rámanyilásait olajszinnel megfestett vagy bemártott papirral gondosan betakarni. A higanygőz lassu, de tartós beszivása által létrejött mérgezésből idővel tüdővész is fejlődhetik.

A GREELY-EXPEDICZIÓ. — A MEGMENEKÜLTEK HAJÓRA SZÁLLITÁSA A KUNYHÓBÓL.

nehéz munkára mindinkább képtelenek lettek. Végre már minden ruhanemüt kénytelenek voltak megenni. Az expedicziő huszonöt tagjából e nyomor miatt megmentésükig csak nyolcz maradt életben s ezek közül is egy, Ellison őrmester, mint már előbb elbeszéltük, Godhaven grönlandi gyarmaton meghalt, még mielőtt Amerikába ért volna. A halottak közül 12-nek holttestét a mentő hajók magukkal vitték, öt állitólag a tengerbe veszett. — Május hóban, midőn a hó olvadni kezdett, a még élő emberek kunyhójukból egy kissé magasabb helyre, mintegy 250 ölnyire keletfelé vonultak, egy vászonsátor alá, mely 9 láb széles és ugyanily magas volt s nyilása éjszak kelet felé irányult. Itt találták meg őket junius 21-én a «Bear» hajósai. Jellemző, hogy a kunyhó homlokzata és nyugoti oldala már összeomlott s 3—4 embert maga alá temetett, de ezek képtelenek voltak e csekély teher alól is kivánszorogni s negyvennyolcz óráig voltak itt éhen szomjan, ugy hogy a mentők megérkezése nélkül bizonyára rövid idő alatt meghaltak volna. Nem csoda, hogy ily körülmények között mindnyájan már félholtak voltak s csak a hosszu utazás és az óvatos bánásmód tudta őket helyreállitani addig is, mig Amerikába értek.

---

lesz; egy kiváló német zeneszerző, Franz Robert is e hangtól származtatja siketségét, mivel egyszer egész váratlanul mellette füttyentett a gőzmozdony s a percztől fogva a magasabb hangokat már nem hallotta s lassanként teljes megsiketülése következett be. Wintherthur orvosai számos tapasztalatra hivatkozva memorandumot nyujtottak be a svájczi vasutak igazgatóihoz, kérvén, hogy lehetőleg tompább hangon füttyöltessék a gőzösöket s nem oly hosszu ideig.

* **«Jeanette» hajóból**, mely tudvalevőleg három évvel ezelőtt pusztult el a szibériai jeges tengerek között, e nyáron nehány töredéket láttak Julians-haabnál, Grönland délnyugati partjain. E töredékek tehát körülbelől 2,500 angol mérföldet usztak nyugot felé s egyenletes haladás esetén naponként körülbelől négy angol mérföldnyit.

* **A pápának** ujabban körömbaja volt s a régi lábcsókolási szokás alkalmatlan levén neki, XIII. Leó a hivőknek, kik a szertartáshoz ragaszkodtak, ballábát nyujtotta ki.

* **Kitünő rézmetsző nő** él jelenleg Stockholmban: Ahlborn Lea asszony. A legművésziesebb érmek Svédországban nehány év óta kizárólag az ő művei s ez ügyességéért a svéd művészeti akadémia tagjává választotta s a kormány érdemrendjelekkel ruházta fel.

* **A Merglin tavat**, mely a svájczi kis tavak közt a legszebbek közé tartozik s különösen hires arról, hogy nyáron gyakran kis jéghegyek uszkálnak rajta, most a hatóság nagyrészben lecsapoltatja, mivel

CSOKROK SZÁRITOTT VIRÁGOKBOL.

Egyik legdivatosabb szobadiszités mostanság az ugynevezett Makart-csokrok, száritott fűből és pálma-levelekből kötve, melyeket a hires bécsi festő hozott először divatba. Ma már a Makart-csokrok nem jelentéktelen kereskedelmi czikket képeznek, sok műkertészetben vásárolhatók Budapesten is akár kész csokrok, akár azoknak egyes alkatrészei. A ki tehát elég ügyességgel bir a csokorkötésre, igen könnyen szerezhet magának ilyeket, ugy a mint izlésének és a rendelkezésre álló térnek leginkább megfelelnek. Megtörténik néha, hogy a vásárolt csokrok kissé merevek, vagy nem találnak épen oda, a hová szánvák, ilyenkor a kész csokrot is föl lehet bontani s ujra máskép idomitni.

Makart-csokrok nevezete alatt azonban kiváltképen és inkább a nagyobb ilynemü csokrokat értik, ámde léteznek és különös kedveltségre tettek szert utóbbi időben, mindenféle száritott fűből készült kisebb csokrok is, melyeket vázákba szoktak tenni. Ezeket is lehet készen kapni, ép ugy, mint az anyagot, melyből készitik. E czélra a kereskedelmi kertészek katalogusa mintegy 40 száritott fünemet sorol fel. Némelyek ezek közül mesterségesen vannak fehéritve, ugy hogy bizonyos szép elefántcsontszint nyernek, mások ellenben száritva is szép szinnel ékesek. Mindezeken kivül a fücsokrok

C. 1. Réti rozsnok. 2 Fali zászsa. 3. Fedélrozsnok. 4. Kardfű.

kább Erfurton át Londonba, hol e szép növénynyel valódi kultuszt üznek, kandallók párkányára állitva, hol a melegtől kiterjedve szépen felbokrosodik s nehány pipacsot vagy mezei virágot tüzve közéje. Mindamellett ily diszitmények nem tekinthetők tulajdonképen vett stilszerü Makart-csokroknak.

A szoros értelemben vett Makart-csokrokdiszitésére virágokat is, s különösen örökzöldnemüeket, szinesitve vagy páczolva is használnak.

Képeinken egy nehány oly füvet, s különösen külföldieket szemlélhet az olvasó, melyek száraz vagy téli csokrok kötésére kiválóan használtatnak. Virágkereskedéseink e száritott fünemeket rendesen, igaz, Erfurtból kapják, részint kész kötött állapotban, részint egyenként. A csinált és természetes virágok vámmentessége alig is engedné meg a versenyt belföldi füszállitóknak, kik a készitésben való járatlanságuk mellett sokkal drágábban adnák, mint a hogy igy kaphatják Németországból nagy mennyiségekben. Mindazonáltal a Lampl czég már ez irányban is tett kezdeményt, a mennyiben kezd itthon is piaczot teremteni a száritott füveknek, s bevásárlásait rég óta kizárólag itthonról eszközli.

De azért Erfurtnak, a fű- és mag-kereskedés ez európai központjának is egyik fő bevásárlási piacza Magyarország, s ily kereskedői czégek utazói a Makart-csokrok tulajdonképeni saisonja, az őszi hónapok alatt jelentékeny bevásárlásokat tesznek nálunk is nyers füterményekben, melyeket aztán kikészitve és fehéritve jó pénzért hoznak ujra vissza.

Leghálásabb kiviteli czikkünk e tekintetben az *árvalányhaj*, e speciális magyar termék, mely sehol másutt nem található. Évenként ebből mintegy 6—800 mázsát (mázsáját körülbelül 80 frtjával) szállitanak ki, és pedig leginnál a *datolya-pálma* és *cykas* levelein kivül nagy szerepet játszik az ezüstfehér *pampas-fü*, (Gynereum argenteum) (B. 1.) Dél-Amerikából. Gyönyörü fünem ez, melynek 2—4 méter hosszu szálán 30—70 centiméter hosszu selyemszerüen csillogó ezüstfehér virágok vannak. Jó takarás mellett különben e szép növény a mi teleinket is kiállja s ezert kerti disznövénynek is alkalmas. A gyneriumhoz hasonló, habár nem is oly

B. 1. Pampas-fü. 2. Fövényczimbor. 3. Zab. 4. Rezgőfü. 5. Sorgho-köles. 6. Agrostis pulchella és nebulosa.

A. 1. Barna cyperfü. 2. Erianthus. 3. Eulalia japonica. 4. Arpa. 6. Bogáncs.

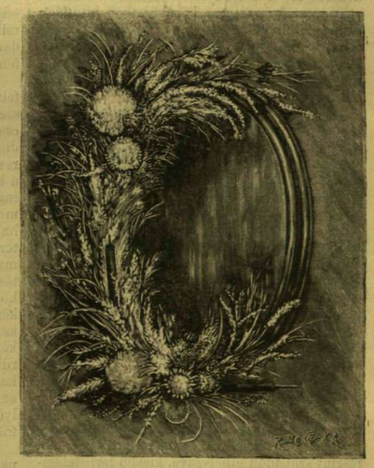

Tükör, száritott csokor-diszitéssel.

D. 1. Komócsin. 2. Puha rozsnok. 3. Kéthimpázsit. 4. Pásztor-tarsolya.

pompás a Dél-Európában honos *ezüst czukorfü* (Erianthus argenteus) (A. 2), mely szintén müvelhető kertjeinkben. Ez is nagyon csinos, csak hogy nincs meg benne az előbbinek szép tartása és sajátságos fénye.

Gyakran, sőt kissé tán igen is gyakran fordul elő a téli csokroknál a *fövényczimbor* (Uniola paniculata) (B. 2.), melynek ágboga szép aranysárga szinü ugyan, de formája kissé merev. Ellenben igen hatásos az *avena sterilis*, a zabnak egy neme (B. 3.), mely karcsun elágazó szárakon ülő, aránylag nagy és hosszan kalászozott gerezdjeivel tünik ki. A rozsnok-fajok közül különösen a külföldi Bromus brizaeformis emlitendő fel, de az aranysárga Lasiagrostis argentea is kellemes, különösen ha sok kis tő illesztetik együvé.

Kis vázák megtöltésére, valamint nagy csokrok teljessé tételére igen alkalmas az Eulalia japonica kedves, tollnemü lombja (A. 3.), de a felette diszes Agrostis pulchella és Agrostis nebulosa nevezetü csokorfünemek (B. 6.), valamint a rezgő füvek legnagyobb faja, a Briza maxima (B. 4.), s egy árpafajnak, a *hordeum jubatum*-nak fényes és hosszu levelü (A. 4.) kalászai is igen ajánlatosak ily czélra.

Sok csinos példány található a különböző *köles*-fajok között is. A mi közönséges igazi kölesünk is, mely Kelet-Indiából származik, tetszetős kiegészitéséül szolgálhat egy csokornak. Természettől fogva lecsüngő kalásza van s ehhez képest alkalmazandó. A *vérköles* különösen szép szineért hatásos. A *sorgho*- vagy *mórköles* (B. 5.), mely öt méter magasra is megnő, csak igen nagy csokroknál használható. Ellenben kisebb csokroknál is használt lehet venni a setariáknak, vagy sörte-füveknek, melyeknek hengerforma kalászai igen sajátságosak. Külön ki kell emelni ezek között a Setaria italica-t és a Setaria macrochaeta-t. Végre van egy csomó félfü, vagy kákanem is, melyek előnynyel vehetők igénybe tartós csokrok előállitásánál. Ernyőik és ecsereik, melyeknek szine halványzöldből aranybarnába megy át, kellemes változatosságot idéznek elő a füvek lombozatában. A fünemüek közül eddig leginkább használják a *Cyperus longus*-t, a barna cyperfüvet (A. 1.), de ide tartozik még sok más is, melyek hasonló czélokra szolgálnak.

Körülbelől ezek azok a külföldi fünemüek vagy fünemü növények, melyek a Makart-csokrok és a teli csokrok készitésénél főszerepet játszanak. De honi mezőink is elég változatos formát nyujtanak ily csokrok kötéséhez, melyek ha nem is oly nagyszabásuak és imponálók, mint külföldi rokonságaik, de azért megvan a magok sajátságos kellemök. Egy tekintet a mezőre és a rétre, mielőtt még a gyilkos kasza megfosztaná pompájától, minden természetkedvelőt gyönyörrel tölthet el. Milyen pompás például a földmivesektől annyira gyülölt *tippanfü* (Apera Spica venti), mely a gabnakalászok közé tolakodik

s milyen kedves *a rezgőfü*, *a czinczor*, *a komócsin* (D. 1.), melyek a réten és a vetések szélein vannak otthon. A karcsu termeteik által kitünő honi rozsnokok közül képeink a kecsesen lecsüngő *fedélrozsnokot* (C. 3.), az inkább egyenest álló *réti rozsnokot* (C. 1.) s az igen tetszetős és nyár közepén minden utfélen oly gyakori *puha rozsnokot* (D. 2.) mutatják. Ezekhez járulnak az igen csinos, különböző szinü vadzabfajok, a *taraczkfü* és *kéthimpázsit*, mely hervadt állapotában ép oly illatot bocsát, mint az ezerjófü s végre a gabnanemek, melyek között főleg a közönséges árpa dekorativ hatás tekintetében első sorban áll. Az ismert *árvalányhaj* (Stipa pennata), mely száraz csokrokban oly szivesen használtatik, szintén honi faj. Igen jól veszik ki magokat csokorban a *nád* sötét gerezdei s a Cladium Mariscus, vagy *kardfü* (C. 4.) különös virágai.

A nevezett füvek és félfüvek mellett szárított csokrokhoz még nehány más honi növény is használható, mint példának okáért a széltében ismert *pásztortarsolya* (D. 4.) és a *fali zsázsa* (C. 2.), mindkettő csinos beczöiért. Mindkettő a legközönségesebb dudvák közé tartozik, melyek tavasztól őszig kaphatók. Továbbá a *sóskavirág* is megtartja szép piros szinét szárított állapot ban is, s ezért szintén czélszerü téli csokrokhoz és koszorukhoz.

Kis, tojásdad tükrök, mint képünk mutatja, igen szépek e száritott füvekkel és virágokkal dekorálva. A halványszinü lombok, olajzöld vagy sötétvörös selyem környezetben kitünően válnak ki, különösen, ha nehány sötét virág is elvegyül közöttük. Idegen bogáncs-nemüeket (A. 5.) is igen nagy mértékben használnak tükrök és képkeretek diszitésére, sőt pávatollakat, pillangókat és kitömött madarakat is.

De, mint már emlitve volt, száritott csokrokat honi növényekből is igen jól lehet előállitani, minden attól függ csak, hogy izletesen legyenek elrendezve. Ugy kell őket összeállitani, hogy az egyes daraboknak szép formája teljes érvényre juthasson.

Alig lehet szebb diszitményeket képzelni, mint e csokrok, melyek nagyobb alakban, a *pálma* és *pampasz-fü* tulnyomó mennyiségével különösen mütermek, táncz- és stylszerü disztermek berendezését, kisebb csokrokban, s egy-egy vázába téve pedig iróasztalok, szekrények és kandallópárkányok diszitését segitik elő és egészitik ki. Mint emlékek, igaz, hogy csak szegényesen pótolják az élő virágok friss és illatos üdeségét, de kárpótlásul tartósabbak azoknál s tovább szolgálhatnak érző szivek előtt édes merengés tárgyaiul. Ép ezért nem hogy csökkenne, de évről-évre terjed kedveltségük, s most, hogy a fővárosban alig van előkelő szalon, mely ily diszitmények hijával volna, részint vázákban, részint szabadon elhelyezve, kisebb terjedelemben, vagy plafondig érő lombozattal, lassanként a vidék is indulni kezd a példa után. Legkisebb számitással 15—16 ezerre lehet tenni azokat a szoba-diszitéseket, melyek Makart-csokrokkal, divatba jutásuk óta, a fővárosban eszközöltettek. Nevezetesebbek ezek között a gödöllői királyi váróterem diszitése Pécsi Manó helybeli virágkereskedő által, a terem négy sarkába helyezett pompás csokorral, s az Andrássy-palota diszitése a Kálozdy nővérek által, kiknek Makart-csokrai különben a legstylszerüebbek.

A Makart-csokroknak egy uj kombinációját találta fel Lampl hatvani-utczai virágkereskedő, mely a közelgő országos kiállitáson lesz először bemutatva s nagynevü festőnk, Munkácsyról fog neveztetni.

A KENYÉR.

Üresen állnaka tarlók az élességüket vesztett tagokon, a még rövid idő előtt dus kalásszal himbáló rónák kopaszon merednek s csak a dudva és gyom zöldel még itt-ott, ott feledve a munkás kezek által, melyek ép most fejezték be tenyerük izzadságával az áldás nagy munkáját. Piros gabnaszemek éretten hullnak ki kalászaikból s garmadára rakva pihennek; vasuti állomások és indóházak megnépesülnek a jól ismert nemzetiszinü csikos zsákok beláthatlan sorától, melyek egymás fölé rakva Magyarország legnagyobb kincsét tárják előnkbe. Ugyanaz a látvány mint egy év előtt, midőn a tisza-eszlári pör lázas izgalmai kényszeritették a raktárakban vesztegelni az «életet», mint a hogy a felvidéki nép metaforikus gondolkodása szokta a gabonát nevezni. Csakhogy akkor más volt az ok, mely az üzleti pangást előidézve tétlen veszteglésre kárhoztatta a nagy nemzeti vagyont a teherraktárok poros zugaiban. Akkor egy fenyegető rém lidércznyomása nehezedett az üzletkötésekre: a belbéke bizonytalansága. Most ez az ok nem létezik többé, kövér gabnakereskedők, vékony pénzü, kis kézitáskás ügynökök csak ugy beszaladgálják az országot egyik végétől a másikig, mint egyébkor, előmutogatva arczképeikkel ellátott kis utazó-könyvecskéiket, melyek évi jegyül szolgálnak nekik a vasutakon, és meg-megrázva a vászonzacskóba kötött mustra-szemeket kabátjuk zsebében. Mert a ki Magyarországon ilyenkor utazik, az kupékban, hajófödélzeteken és ponyvás szekereken nem hall más társalgási themát, mint a termést, az aratást, ezer módon vitatva meg s ép ugy elcsépelve utoljára, mint a zakatoló gép alá került kéveszálak.

De ha az ok más is ma, az eredmény ugyanaz. Az állomásokon veszteglő, egymásra halmozott gabnazsákok minden szónál érthetőbben jelzik a megdöbbentő válságot, mely hazánk termelését fenyegeti. Máskor is, mihelyt learattak és betakaritottak, a lapoknak legalább egy pár napra való vezérczikk-tárgyat szolgáltatott a gabona. Osztályozták a termést, rámutattak a külföldi verseny veszélyeire s halvány prognosztikonokat állitgattak a következő évi deficzitre nézve. Mert nálunk az aratás is politikai kérdéssé minősül. De gabona és politika sohasem jöttek oly szoros kapcsolatba egymással, mint épen ma, mikor a nem is oly rossz termés daczára, a gabnaárak rendkivüli csökkenéssel fenyegetnek.

Akármilyen bizonytalannak szeressék is feltüntetni nálunk a gazdasági termelés természetét, Magyarországon, nagy és rendkivüli elemi csapásokat kivéve, átlag középtermésre mindig bizton lehet számitani. Egyes vidékek eltérései rendesen kiegyenlitik egymást, ugy, hogy a középeredmény jóformán nem valami nagyon ingadozik. Oka ennek a föld kettős minősége, melyek közül az egyik, a bánáti jó fekete föld, ha csak minden harmadik-negyedik évben ad termést s a közbeeső években egészen meddő marad is, képes az egyensulyt a gazda háztartásában fentartani, a másik pedig, a szivósabb homokos talaj, kevésbbé érzékeny levén a légköri behatások iránt, ha rendkivüli termést ritkán, vagy sohasem nyujt is, de a maga jó közepesét minden évben egyaránt behozza. Körülbelől biztosra lehet tehát venni, hogy ha hazánkat gabnatermelésében válság fenyegeti, az nem belőlről, a termési viszonyokból kifolyólag, hanem egyes-egyedül kivülről, a külföldi piaczokról várható.

E perczben ily válságnak tekinthető a roppant árhanyatlás, mely alig hat hét alatt sujtotta gabonánkat, s melyre nézve kevés példa van a megelőző évek történetében. Julius 8-án a budapesti árutőzsdén a buza métermázsája még 9 frt 65 kr. — 10 frt 5 kron kelt el, mig ma 8 frt 10 kr. — 8 frt 60 krért árulják. Vegyük az árhanyatlást csak 1 frt 50 krnak átlag s vegyük tekintetbe, hogy egész Ausztria-Magyarország évenként mintegy 28 millió métermázsát termel, a hiány a megelőző évekhez képest 42 millió frtra becsülhető.

Mi oka e rendkivüli árcsökkenésnek, alig volna megérthető a külföldi piaczok viszonyainak ismerete nélkül. Magyarországról azonban, mely kiválólag földmivelő ország s nagyrészt gabonája után él meg, csak kevesen tudják, hogy ennek daczára csak a hetedik helyet foglalja el a nagy gabonatermelő-államok sorában. Előtte állnak, mint a párisi statisztikai társaságnak Bivort által készitett s a tőzsde által hivatalosan közzétett táblázata s térképe mutatja (természetesen arányalagos nagyságuk mellett is): Észak-Amerika (130 millió hektoliterrel), Francziaország (100 millióval), Oroszország (80 millióval), Németország (44 millióval), sőt Spanyolország (42 millió) és Olaszország (39 millió) is, nem is számitva ujabban még az indiai buza fellépését. Ezeket számbavéve kitünik, hogy nem állunk a gazdaságnak azon a fokán e tekintetben sem, mint sokan talán hajlandók volnának hinni, a kik hallották, hogy Mária Terézia korában apáink még a sertéseket is aczélos szemü buzával etették. A mi előnyünk van a többiek felett, az abból áll, hogy buzánk minőség tekintetében első rendü, hogy leghamarább érhet a piaczra, s hogy elég biztos termésünk levén, még abban az esetben sem kellene tartanunk a kenyér lényeges drágulásától, ha a gabnavámok emelésével elzárnók az utat a külföldi gabna behozatalától.

Lássuk ezzel szemben most a külföldi gabnapiaczok helyzetét, és hogy miféle tanulságot nyujthatnak ezek hazai termelésünk értékesitése érdekében. Egy tekintetet vetve a statisztikai térképre, ugy látjuk, hogy a legfőbb gabnatermelő országok főkép a mérsékelt éghajlat alattiak. Igy az északi félgömbön Kanada déli vidékei és az Egyesült-államok, egész Európa az északi tartományok kivételével, Azsiának egész középvidéke s Afrika északi része, Marokkótól Egyiptomig. A déli félgömbön viszont a délamerikai Peru, Bolivia, Chili, az argentini köztársaság, Uruguay, Paraguay és Brazilia délvidéke, továbbá Afrika déli csucsa, a Jóremény-fok és Natal tartomány, s végre Ausztráliának egész közép és déli vidéke.

Sajátságos jelenség, hogy ugy az északi, mint a déli félgömbön épen a gabnatermő vidékek azok, melyekben a polgárosultság legősibb fészkei ismerhetők fől, s melyekben a haladás egy más nagy eszköze, a kőszén is legdúsabban található. Kivétel e tekintetben csak Dél-India és Kokhinkhina Ázsiában, továbbá Mexikó Amerikában, mely tartományok szintén tudvalevőleg ös-civilizáczióval birtak. De ha gabnát nem is, a helyett India és Kokhinkhina rizst termel, Mexikó pedig tengerit és banánt, mely termények szintén a gabnát pótolják

Kerek számban mintegy 3600 millió hektoliter gabonát termel a föld kereksége évenként. Jut ebből a föld 1200 millió lakójára 3 hektoliter fejenként, tehát felényivel kevesebb mint a mennyit nálunk elfogyasztanak. Bizony jó nagy részét teszik ennélfogva az emberiségnek azok, a kiknek a szó szoros értelmében nem jut a mindennapi betevő falatból. Pedig nálunk — kivált a hegyes vidékeken lakó tótok, oláhok közül — még nem is eszik mindenki kenyeret, s ha a szappanfogyasztás mellett a kenyérfogyasztást is a müveltség mérő fokának tekinthetjük, akkor Franczia országot illeti a legnagyobb müveltség érdeme, mert aránylag ez ország az, mely legtöbb kenyeret eszik meg.

Ha kimutattuk fennebb hazánkról, hogy a legtöbb gabonát termelő államok közt csak hetedik helyet foglalhat el, most már azt is konstatálhatjuk, hogy kivitel tekintetében sem áll épen legelől. A legnagyobb termelő, Amerika az, mely egyszersmind legtöbb gabonát is visz ki, évenként 30—60 millió hektolitert, utána jő Oroszország, 15—20 millió hektoliter kivitellel, európai Törökország és a dunai tartományok együttvéve évenkénti 5—7 millió hektoliterrel, s csak azután következik Magyarország és Ausztria, évenként 4—6 millió hektoliter gabonát szállitva külföldi piaczokra.

Az idei állapotok, az Európaszerte mutatkozott jó vagy meglehetős termés, azt látszanak kétségen felül bizonyitani, s a bizonyság épenséggel megdöbbentő ránk nézve, hogy Európában alig lehet állandó gabnakiviteli piaczokról álmodozni, legalább a termelés jelenlegi föltételei mellett. Csak egy vagy más országban előforduló, s a szokottnál jóval gyöngébb termés az, a mi a magyar gabnakivitelre ideigóráig kedvezőleg hathat; rendes körülmények közt az egyetlen Anglia az, mely évenként 35—45 millió hektoliter gabnát vásárol, a többi államok bevitele, még Svájczé is, ez egyik legfontosabb piaczunké, 3—4 millió hektoliter bevitelével, szinte elenyészően csekély. Már pedig Anglia, melynek gabnatermelését az amerikai verseny vette le, daczára annak, hogy még ötven évvel ezelőtt vetőmaggal is ő látta el az uj világot s 1837-ben maga a londoni Rothschild-ház főnöke is ugy nyilatkozott, hogy «nem sok jót vár ez Amerikától, mely magát sem birja táplálni», — Anglia, mondjuk, melynek a kicsinylett Amerika ugy nyakára nőtt, valószinüleg előnyt fog adni már a maga érdekében is a piros, aczélos indiai buzának, melyből máris a magyarhoz hasonló lisztet iparkodik őrölni. A mi Svájczot és Németországot illeti, mint még egyedüli számbavehető piaczait a magyar gabonának, ott azt ugyis csak leginkább keverésre használják a maguk lágy buzájához.

Nem egyedül mi vagyunk különben azok, kiket az amerikai gabonaverseny fenyeget. Anglia, Franczia-, Német- és Oroszország szintén sokat vesztenek e versenyben, mely ellen

nem lehet magas védvámokkal küzdeni, ha csak az éhségnek nem akarnak utat nyitni egy-egy rossz termés esetén. A legczélravezetőbb ut a verseny megvivására a termények tökéletesitése, a mezőgazdasági szakoktatás utján, a termelés költségeinek leszállitása, a kézi munka kimélése és a gépek népszerüsitése által, a közlekedési eszközök javitása, a szállitási tariffa olcsóbbá tétele, csatornák épitése, magtárak felállitása és a gazdasági kisebb vasutak rendszere. Nekünk itt azonban nem lehet czélunk ez irányban is kiterjeszkedni; csak arról akartunk némi tájékozást nyujtani, a mi most mindenkit foglalkoztat, s a mi igazán a mindennapi kenyér kérdése.

VÁRNAI B. S.

A LONDONI KISÉRTET.

Mintegy félszázaddal ezelőtt London lakóit egy ember tartotta folytonos rettegésben, ki különböző alakban toppant rendesen a gyanutlan járó-kelő elé, s miután szinte az ájulásig megijesztette, ép oly gyorsan tünt el, óriási szökkenésekkel, hogy az ember azt hitte volna, maga ő sátáni felsége látogatta meg személyesen. Rendesen az esti órákat választotta kalandjai idejéül és még sokan élnek, a kik szinről-szinre láthatták egy-egy sötét szöglet mögül, sövény, vagy kapuköz mellől fölmerülni alakját.

Ki volt e különös lény, vagy mi czéljai voltak, senki sem tudja megmondani, mert sohasem sikerült elfogni. Bizonyos, hogy nem rablási szándék vezette, mert soha semmit sem vett el áldozataitól, még akkor sem, ha azokat az ijedtség könnyü zsákmányként szolgáltatta kezei közé. Kegyetlen kedvtelése egyedül abban látszott állni, hogy megrémitse őket, a mi sikerült is néha annyira, hogy soha sem is épültek föl teljesen idegrázkódásaikból.

Egyetlen pozitiv vélemény, melyet e titokszerü lény kivoltának megmagyarázására szolgáltattak, az, hogy a hirhedt Waterford márki lett volna, kit tréfái és kalandjai széles körben ismeretessé tettek. Mindamellett épen semmi sem támogatja e véleményt. Általánosabb meggyőződés volt, hogy a dologba többen vannak beavatva, előkelő családok tagjai s tréfáik oka egy háromezer fontnyi összegre rugó fogadás volt arra, hogy nem kevesebb mint harmincz emberi lénynek okozzák halálát, még pedig a következő közelebbi megkülönböztetéssel: nyolcz agglegénynek, tiz aggszüznek, hat kormonnak és lehető sok szolgáló-cselédnek. Akármilyen hihetetlenül hangzik is ez, hivatalosan vették e tényt jegyzőkönyvre, a tettesek kipuhatolására a lord-mayor által bevezetett vizsgálat rendén.

1837 végén tünt fel a kisértet első izben nagy fehér bika alakjában s többeket megtámadott, különösebben nőket, kik közül nem egy beteggé lett ijedtében. Majd mint fehér medve kezdé üzni tréfáit, s csakhamar az egész városrész tudott mesélni valamit általa halálra ijesztett nőkről s darabokra tépett gyermekekről. Midőn azonban itt kezdett nagyon meleg lenni a földöntuli látogatónak a megindított kutatás következtében, ujra más negyedeket keresett föl, ez alkalommal már talpig föllegyverkezve, sarkantyukkal és karomszerü keztyükkel. Igy látta legalább egy islingtoni ács, kit éjjeli tizenegy órakor megtámadott s ki pontosan le is irta fényes aczélfegyverzetét, vörös saruit, stb. Mindenesetre el kell ismerni, hogy a szellemnek nagyon változatos garderobe állott rendelkezésére.

Mig azonban igy sorra ijesztette az iskolásgyermekeket s egy kovácsot egy London mellett fekvő helységben ugy megrémitett, hogy az ágyban fekvő beteg lett, Hammersmithben egy termetes nő személyében emberére akadt. Hat láb magas alakban, roppant szemekkel és rendkivül hosszu kezekkel jelent meg előtte, s mint egy hiéna vicsorgott rá. A bátor nő azonban, miután hiába igyekezett őt kikerülni, elszánta magát rá, hogy szembeszáll vele, s oly dühvel rohant rá, hogy amaz örült, hogy épen vihette el bőrét. Még a királyi palota környéke sem volt ment tőle s gyermekek látták a falakon keresztül mászni, vagy a holdvilág mellett táncolni.

A nagyitott és túlzott hirek következtében előidézett általános panique kényszeritette a rendőrséget, hogy foglalkozzon a titokteljes ügygyel, mindazonáltal sikertelenül.

Uj alakot öltött nemsokára ismét magára s kisérteties megjelenésével a többek közt ájulásba ejtett egy szolgálót, ki ajtót nyitott neki. Egy a rendőrséghez érkezett följelentés szerint még hét más nő is áldozatául esett rémitgetésének. Többeket testileg is bántalmazott és ha hihetni a feljelentő előadásának, nem egy már életét is vesztette London déli környékén ez üldözések következtében. Ugyanaz a feljelentő emlitést tesz a fogadásról is, melynek értelmében a szörnyetegnek egy adott időben hat asszonyt kell vala megölnie.

1838 jan. 16-ikán a «Morning Herald» felszólalást közlött egy londoni lakostól, ki épen háza előtt látta öt, fehérbe öltözve s követve két más férftől. Mikor üldözőbe vették, a tünemény kocsiba vetette magát s elhajtatott.

Gyüjtéseket kezdtek eszközölni a szörnyeteg elfogatására s bizottság alakult, melyhez a többek közt egy uri ember oly megjegyzés kiséretében küldött be az üdvös czélra öt fontot, hogy az ő leánya is veszélyesen megbetegedett a kisértet zaklatása következtében. E hirre azonban a kisértet egyszerre csak eltünt s Londonnak ellenkező részén merült fel ujra. A Lambeth-utczában elkövetett csinyjei közt a következő is köztudomásra jutott.

Egy Alsop nevü ifju hölgy, ki szülőivel lakott, elbeszélte, hogy 1838 február 21-ikén erős csöngetést hallott a házkapun, s kimenve egy embert látott maga előtt, kitől megkérdezte, mit akar. Az illető azt felelte, hogy ő rendőr, s kérte, hogy az istenért hozzon világot, mert elfogták a kisértetet. A leány visszatért a házba, s gyertyát hozott ki, melyet átnyujtott a köpenybe burkolt alaknak. Ez azonban a mint átvette a gyertyát, kibontakozott köpenyéből s maga elé tartva a világosságot, ijesztő csunya arczát mutatta, miközben szájából kék és fehér lángot okádott, s szemei vörös tüzgolyókhoz hasonlitottak. A gyors tekintettel, melyet a rémülettől rávethetett, észrevette, hogy nagy sisak volt fején. Szó nélkül meredt rá, s aztán ruháján és nyaka csigáján fogva s fejét hóna alá szoritva, verni kezdette. A lány hangosan sikoltott s kiszakitotta magát karjai közül és a házba futott. Támadója utána, s az ajtónál utolérte, s ujra nyakon csipte, miközben néhány szál haját is kitépte, utoljára is csak egyik nővére segitségével menekülhetett meg tőle. Ez esetet egyhangulag megerősitették az illető szülői s testvérei is, de meg a bántalmazás külső jelei is, melyeket az áldozat testén viselt.

Egy más epizódot bizonyos miss Scale beszélt el, ki ugyanazon év márczius 8-dikán tett följelentésében azt adta elő, hogy ő hugával sétált este félkilencz tájt az utczán, s mikor egy utczán befordultak, a szögleten valakit állani láttak. Ő valamivel előbb ment nővérénél, s épen mikor a mondott alakhoz ért, a ki nagy köpenybe volt burkolózva, ez nagy mennyiségü kék lángot lövelt szeme közé, a mi megfosztotta látásától s ugy megijesztette, hogy rögtön földre rogyott s görcsök fogták el, melyek több órán át tartottak. Ugy irták le ez egyént, mint magas, urias külsejü embert, a ki kis lámpát tartott maga előtt, minőt a rendőrök szoktak hordani. Nem szólt egy szót sem, kisérletet sem tett a lányokra kezet emelni, csak rögtön eltünt.

Nemsokára azokon a helyeken, melyeket a kisértet látogatásával nyugtalanitott, kevés nő merészkedett sötétben kimenni, elegendő kiséret nélkül. Blackheath-ben három nő hat óra után hazafelé tartva, hirtelen egy félelmetes alak toppant elébök, ki foszforszerüen tündökölött, nagy fülekkel, szarvval és farkkal birt. Az asszonyok egyike görcsrohamokba esett, a másik kettő sikoltásaira egy rendőr termett elő, kinek közeledtére a tünemény keresztül vetette magát a fején s eltünt.

Nehezen menekülhetett azonban más alkalommal meg nehány munkás kezei közül, kik üldözőbe vették s csak nagy helyismeretének és rendkivüli fürgeségének köszönhette épségben maradását. Ezuttal el is fogtak két embert, egy ácsot és egy téglavetőt, kiket gyanuba vettek, hogy tudnak a dologról. Hanem az ellenök inditott hosszu vizsgálatnak sem lett eredménye, bár bizonyos, hogy többet tudtak, mint a menynyit bevallottak.

Egész irodalma támadt idővel a «Springheeled Jack»-nak (sarkantyus Jack-nak), mint a nép nevezte. Leirták külsejét, kinézését, minden lehető változatban, melyben látták. Felruházták a sátáni külső minden járulékával, szarvakkal, farkkal, iszonyu karmokkal s lábán nagy sarkantyuval. Egy röpiratban meg épen teljes rókavadász-kosztümben jelenik meg. Mindenütt, jelenvalósága a legnagyobb mértékben meglepte London akkori közönségét, valamint változatos megjelenése is. Szerette kioltani a gázlángokat az utczán, de e szokásával ellentétben néha lámpagyujtogató alakban is föltünt, csodálatos módon fején és kezein járva s lábai között vive létráját. Legalább a közhit túlzása ily mende-mondákra is ragadtatta magát.

Nem kevésbbé jellemző badarsággal terjesztették róla azt is, hogy más alkalommal egy csúcson látták, kék lángtól környezve; majd óriási elefánt alakját öltötte magára, ezután forgó szélmalommá változott, s utoljára hólapda lett belőle, mely legördült a halomról.

Megelégelte-e kalandozásait, vagy félt tovább veszélynek kitenni magát, elég az hozzá, hogy miután hat álló hónapon keresztül tartotta London lakosságát feszült izgatottságban, egyszerre letünt a szereplés szinpadáról és soha sem merült fel ujra. Epigonjai azonban támadtak s nem egy léhütő csavargó vállalkozott utána arra a szerepre, melyet ő megkezdett, gyermekek és nők ijesztgetésére. Egy ilyen utánzója, ki rút arczával és fehér lepedőben, hosszu szakállal rémitgette a járókelőket, rajta is vesztett, mert elfogták és elnyerte méltó büntetését.

IRODALOM ÉS MÜVÉSZET.

Ráth Mór kiadásából közérdekü munkák folytatólagos füzeteit kaptuk. *Arany összes munkáiból* a huszonkettedik füzet hagyta el a sajtót, a nagy költő prózai dolgozatainak közlését folytatva, melyek nem kevésbbé becsesek, mint költeményei, mert mindenik magvas tanulmány. A magyar nemzeti versidomról irt értekezés pedig irodalomtörténetileg is fontos. A füzetben benne van Bánk bánról irt tanulmánya folytatása, továbbá «Irói arczképek» czimen a Gyöngyösiről, Orczy Lőrinczről, Gvadányiról, Szabó Dávidról, Ráday Gedeonról irt nagyérdekü irodalmi jellemzések. Ára 60 kr. B. *Eötvös József összes munkáinak* kiadása a 11-ik füzetnél van, s ez a «*Magyarország 1514-ben*» történeti regény hatodik füzetét juttatja közre; ára 50 kr. «*A magyar nemzet családi könyvtára*» vállalatban bevégződik Scott Walternek «A lammermoori menyasszony» regénye, melyet Palóczy Lajos forditott le; a kettős füzet ára 80 kr. Végül Grünwald Bélának «*A törvényhatósági közigazgatás kézi könyve*» közhasznu munkájának második és bővitett kiadásából a harmadik füzet jelent meg, s ára 80 kr.

Jókai ujabb regényeinek füzetes és olcsó kiadásában «*A lőcsei fehér asszony*» történeti regényből eddigelé 12 füzetet adtak ki a Révai-testvérek, minden füzetben illusztrácziókkal Jókai Róza kisasszonytól. Egy füzet ára 25 kr, de előfizetni is lehet, egész évre (26 füzetre) 6 frtjával, vagy félévre (13 füzet) 3 frtjával.

Adámné könyve a magyarokról magyar forditásban is megjelenik a Révai-testvérek kiadásában. A szellemes franczia nő, ki a tavaszkor járt Magyarországon, uti élményeit, a közéletnek és társaságletnek rátett benyomásait több czikkben irta le, melyek a «Nouvelle Revue»-ben jelentek meg. «A magyarok hazája» czimen s lapjaink is közöltek azokból ismertetéseket. Tagadhatatlanul érdekes czikkek, élénk leirásokkal, elmés megjegyzésekkel és nagy szeretettel eltelve. Itt-ott tévedések csusztak be. Ezekre Adamné figyelmessé tétetvén, mint halljuk, a magyar kiadás számára kijavitotta. A munka egyébiránt francziául is megjelent («La patrie Hongroise») könyvalakban. Ennek terjesztését is a Révay-czégre bizta, a magyar kiadás jogával együtt. Adamné közéletünk számos jelesét is jellemzi, ezek részére külön emlék-kiadást rendeznek, s ez 2 frt 50 krjával rendelhető meg; az egyszerü kiadás 1 frt 50 krjával, a franczia kiadás pedig 3 frt 60 krjával. A javitott magyar kiadást egy meleg hangu ajánlás nyitja meg, melyben Adamné nemrég elhunyt édes anyja emlékének szenteli müvét.

Magyar heraldikai munka német nyelven. A képes kiadásairól ismeretes nürnbergi régi könyvkiadó Bauer és Raspe-féle (jelenleg Küster Emil)

••

czég müintézete a régi és már ritkává vált Siebmacher-féle czimertárnak, mely Közép-Európa közönségesen ismert, egyetlen legnagyobb czimergyüjteményét képezi, javitott és bővitett harmadik kiadását évek előtt meginditván, tervezetébe fölvette a magyar birodalom családi czimereinek kiadását is, és e munkával Nagy Iván akadémiai tagot bizta meg, a magyar családok származásáról irt jeles munka szerzőjét. Nagy Iván Csergheő Géza közremüködése mellett már hozzáfogott a nagy munka szerkesztéséhez, mely a magyar birodalom lehetőleg összes családainak czimereit föl fogja ölelni, harmincznál több füzetben fog megjelenni, és füzetenkint 192 czimert és azok heraldikai leirását adja a leghitelesebb kutfők után. Az első füzet valószinüleg még ez évben megjelenik.

A «Protestáns theologiai könyvtár» 1884., 1885—6-iki három éves uj folyamára hirdet előfizetést Kovács Albert szerkesztő. E vállalat 1874-ben indult meg s több jeles munka jelent meg benne. A jövő három éves folyamban két, az előbbi folyamokban megkezdett munka fog befejeztetni, ezek: Zsilinszky Mihálytól: «Magyarországi és erdélyi országgyülések vallásügyi tárgyalásai» és Baur «Egyháztörténelmének» még hátralévő két kötete. A vállalat előfizetési ára évenként 4 frt. Az előfizetés vagy megrendelés folyó év október 1-jéig Kovács Albert budapesti theologiai tanárhoz (üllői ut 4. sz.) intézendő.

A «Jó könyvek»-ből, mely czim alatt a Révai-testvérek ismert iróktól a nép számára irt olvasmányokat adnak ki, ismét nyolcz ujabb füzetet kaptunk. Vers és próza váltogatják egymást bennök, s mindenikben 2—3 rajz is van. A most megjelent füzetek a vállalat 23—30-ik számát teszik, és sorrend szerint a következők: «*Törzsök Jankó*, vagy a három erős ember», irta Vajda János, ki népmesei motivumokból zamatosan irt meg egy tündéres és kalandos történetet, s Gyulay László három rajzot készitett hozzá. «*Balkezü Demeter*», igaz történet P. Szatmáry Károlytól, ugyancsak tőle: «*Rege a tündérkirálynőről*», mind kettő versekben és Gyulay rajzaival. «*A pörös jószág*», igaz történet, Koroda Páltól, prózában, Dörre Tivadar rajzaival. «*A világ vége*», elbeszélés Mayer Miksától, Goró Lajos rajzaival. «*A mérges bötü*, vagy ne olvass rossz könyvet», versekben Várady Antaltól, Kacziány Géza rajzaival. «*Babos uram betegsége*, vagy a pálinka hatása», a «Jó könyvek» 250 frankos pályázatán nyertes elbeszélés Sikor Margittól, Goró Lajos rajzaival. «*A titokzatos fekete láda*», elbeszélés, irta Mikszáth Kálmán, képeit rajzolta Dörre Tivadar.

Füzetek. «A magyar kir. *országos levéltárra* vonatkozó, máig *érvényes törvények és rendeletek*»-et 27 oldalra terjedő füzetben hozza nyilvánosságra az orsz. levéltár, s kapható Nagel Ottó bizományában, 50 krért. — *A kir. József müegyetem programmja* is megjelent, közölve a tanári kar névsorát, az 1884—85-ben tartandó előadások és gyakorlatok rendjét, s az elmult iskolai évre bejegyzett hallgatók névsorát.

Liszt «Király-himnusza». Liszt benső ismerősei beszélik, hogy a zeneköltő kéziratai közt van egy magyar király-himnusz is, melyet weimári magányában készitett, magyar szövegre, zenekarra, vegyes énekkarokra, de zongorára és magán énekhangra is kidolgozta. A király-himnusz oly rég vajudó ügyére örvendetesebb hir aligha érkezhetnék, mint hogy Liszt minden felszólitás nélkül saját müvészi inspiráczíójából megirta a király-himnuszt. Mint Weimárból irják, mikor legközelebb a magyar operaház megnyitásáról beszélgettek a mesterrel, Liszt megmutatta a kéziratot, sőt kifejezte azt az óhajtást is, hogy a szinház megnyitásakor szeretné előadatni művét, az udvar jelenlétében. És ha ez a mester óhajtása, akkor valószinüleg nincs is akadály, hogy teljesüljön.

A nemzeti szinházban a dráma társának, az operának elválása után üresen maradt ennek a helye. Az opera egykori napjain, kedden, csütörtökön és szombaton nem tartanak előadásokat, tehát egy héten most még csak négy előadás van a nemzeti szinházban, a mi akkor sem történt, mikor e nemzeti intézet a legsulyosabb körülmények közt volt.

A budai szinkörben, mely nem lehet mondani hogy verőfényes nyarat élt át, jó hatással adnak most egy eredeti történelmi szinmüvet «*Bukor, a székelyek hóhéra*» czim alatt. A nemzeti szinház veterán tagja, Benkő Kálmán irta, kitől a hatvanas években a «Vén székely» czimü dráma a nemzeti szinpadon is megfordult. A darab történeti alapja a mádéfalvi veszedelem, II. József alatt, mikor annyi székely menekült ki Bukovinába és Moldvába. A csiki székelyek vezérének, Lázár Imrének és családjának viszontagságaiból szövődik a mese. Mint dráma nem sok igénynyel lép fól, de tarkasága jól betölti a szinpadott, van benne csatakép, csoportozat, tánc, dal, hazafias dikczió. Csóka társulata is jól betanulta, s a látványosságokat gondosan és hatással rendezik. A második felvonásban előforduló csatában lovasok és katonák is részt vesznek. A szinpad hátsó része föl van nyitva, s ekkép a kertes udvar is szinhelyűl szolgál. Az uj diszleteket Beczkói József festette. A szerzőt minden felvonás után kitapsolták. A főbb szerepeket Réthy Laura, Tolnainé, Boross, Balassa, Kiss István és Kazaliczky játszák. A látványosságot, melyet egy pár vidéki szinpadon már adtak, most majd minden este ismétlik, s elég vonzereje van.

A népszinházban e hó 27-én jubileumos előadás volt. *Almási* Tihamér «Tót leány» czimü népszinműve érte meg ötvenedik előadását, Blaháné utánozhatatlan személyesitésében. Az ő alakitása tette a darabot a népszinházban oly vonzóvá, hogy még mindig teli házat csinál. A szerző az ötvenedik előadás alkalmára diszes ezüst koszorut készittetett a művésznőnek emlékül. Kiléptekor a zenekarból nyujtották föl neki bársony párnán, a közönség riadó tapsai közt.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Egyetemi épitkezések. A fővárosban egész külön nagy telepeket foglalnak el az egyetemi épületek. Csak pár éve még, hogy a legfőbb tanintézetek szűk, alkalmatlan, kicsiny épületekben szorongtak. A jogtudományi egyetem állt még legjobban. Ennek épületei is ma már még egyszer akkorák. Az utóbbi években a szerb-utczában három-emeletes nagy palotát épitettek a régihez s a kibővitett épületet a *jogi* és *bölcsészeti* szakok foglalják el. Fölépült a diszes egyetemi könyvtár is. Az orvosi egyetem egy ódon, iskolai czélokra teljesen alkalmatlan házban szorongott a hatvani-utczában. Ott volt a kórház, ott tartották az előadásokat. Ma az üllői-uton paloták csoportja emelkedik *az orvosi egyetem* czéljaira; három palota egymás mellett, egy beljebb a Mária-utcza felé, ezenkivül külön melléképületek. Nagy területet vásárolt meg itt a kormány, több házat a stáczió-utczában is. Az épitkezéseket idővel arra szintén folytatják. A megvett épületek közt van egy nagy, mely alkalmas a szülészeti kórházra. Az üllői-uti klinikai telepen most készült el a az *orvoskari központi épület*, melynek diszes helyiségeiben találjuk a gyógyszertani intézetet, a szemészeti koródát, élet- és kórvegytani intézetet is; e mellett van a *második belgyógyászati kórház*, a legkitünőbb berendezéssel, nagy tantermekkel, melyekbe 50—60 hallgató fér el, a kórházba pedig 80—100 beteg. A muzeum-köruton, a nemzeti szinház és országház közt szintén nagy egyetemi telep van, mely a Beleznay-kert megvásárlásával még növekedett, s valószinüleg a mostani országház is beleolvad majd ebbe a telepbe. Itt épült először — évekkel ezelőtt — *a vegytani intézet*, azután *az élettani intezet*, majd *a müegyetem* nagy palotája. Most készül, s már tető alatt van, a muzeum-körut felől a *természettudományok* egyik palotája, melyben a természettudományi gyüjtemények is kellő helyet találnak. Az Eszterházy-utcza felöli oldalon, részint a Beleznay-kert telkén, szintén több egyetemi épület közeledik befejezéséhez, s tavaszkor megkezdhetik azokban is az előadásokat. Meg kell még emliteni az *állatgyógyintézet* külön telepét a városliget felé, a Rottenbiller-utczában, különböző tantermeit, külön épületekben elhelyezettt laboratoriumaival, állatkórházával, kovács-műhelyével. Mindez csak néhány év alkotása, s minden impozáns szépségű, mely a város diszét is emeli. Mind a három egyetem tökéletesen átalakult; tantermei, tanitási eszközei, gyüjteményei vetekednek a leghiresebb egyetemekével; sok részben, a legujabb találmányok szerint szervezve még felül is haladják. Ez intézetek közül több mintaszerü a maga nemében, melynek berendezését megnézni külföldről is eljönnek. A magyar ifjuságnak a felsőbb tudományokra oly intézetei vannak, a hol csak tőle függ a haladás. Bizonyára el is fog tünni nem sokára a bécsi egyetemnek az a szembeszökő statisztikai adata, hogy az ottani tanulók egy nagy része magyarországi.

Magyar nyelv a cseh egyetemen. A prágai cseh egyetemen a következő iskolai évben Brábek tanár a magyar nyelvből előadásokat fog tartani.

MI UJSÁG?

A király Aradon. Ő felsége e hó 29-én reggeli 5 órakor érkezett Aradra, s a lakosság lelkesült üdvözlése közt vonult be a városba. Már 7 óra után a király a hadgyakorlatokra ment ki, Zádorlakra, Uj-Arad mellett. Délutánra udvari ebéd, estére pedig kivilágitás volt kitüzve. Az előleges programm szerint: augusztus 30-ikát ő felsége a hadgyakorlaton tölti; másnap, vasárnap a minoriták templomában misét hallgat, aztán a küldöttségeket fogadja; délután meglátogatja a kórházat, több ipartelepet és a lövöldét. A többi napokat a hadgyakorlatok foglalják el és szept. 3-ikán utazik el ő felsége. Minden nap lesz udvari ebéd. Ő felsége lakása a városházán van berendezve.

Augusztus 29-ikén kora reggel már egész Arad talpon volt. Pontban 5 órakor érkezett meg a király. Fogadtatása lehető ünnepélyes és lelkesült volt. Gróf Szapáry pénzügyminiszter is Aradon van s a pályaudvarban várta ő felségét. *Salacz* polgármester üdvözölte a királyt, a ki örömét fejezte ki a hü ragaszkodás tanusitott jelei iránt. Ő felsége Tabajdy főispánnal, Németh, Metianu püspökkel, Angyelics patriárkhával s többekkel beszélgetett, aztán gróf Szapáry miniszterrel egy kocsiban vonult be a városba, folytonos éljenzés közt. Nyolczadfél órakor ő felsége már a hadi gyakorlatokra ment ki.

József főherczeg e hó 28-án délután Kis-Jenőről Aradra érkezett, hol a városi és megyei hatóságok fogadták. A főherczeg az egész hadgyakorlatok alatt Aradon lesz.

A «Novara» jubileuma. Épen huszonöt éve, hogy a «Novara» osztrák hajó körülutazta a világot. Ezt a jubileumot megülték e hó 26-án Polában, a hol többen megjelentek azok közül is, kik a «Novara» expediczíójában részt vettek, s még életben vannak. Stefánia trónörökösnő ez alkalomból a következő táviratot küldte Polába:

> «Et si fractus illabatur orbis,
> Impavidae naves austriacae.»

(«S ha a világ romokba dől is, Ausztria hajói nem ingadoznak.») E távirat persze nagy lelkesedést idézett elő az ünnepélyben résztvevőknél.

A budai királyi palota fölépitésére vonatkozó terveket Ybl Miklós nem sokára bevégzi, a költségvetés megállapitása azonban még jó hosszu időt igényel, ugy hogy az összes munkálatok csak a tavaszra készülnek el. Ekkor Ybl be fogja azokat mutatni jóváhagyás végett ő felségének s talán már a jövő év őszén hozzákezdenek a kivitelhez.

Munkácsy és uj festménye Budapesten. Munkácsy ujabb remekműve, «Krisztus a keresztfán» szeptember első napján lesz kiállitva a mücsarnokban. Megérkezett a müvész is nejével együtt aug. 27-én, hogy jelen legyen a festmény fölállitásánál.

A festmény nagyobb mint «Krisztus Pilátus előtt». Keretével, a kiállitáshoz szükséges sötét vörös bársony függönyzettel nagy sulyt képezett, s kibontása lassan és lehető ovatossággal történt. A keret hat darabra volt osztva, a festmény összehajtogatva, de a hajtások mindenütt hengerre estek, nehogy törés támadjon. A láda oldalára francziául, angolul, németül volt fölirva a tartalom, és mindenféle figyelmeztetés, hogyan bánjanak vele vasuton. A kivételre, felállitásra hat oldalra terjedő utasitást is mellékeltek. Az egész csomag 2448 kilogram sulyu volt. Munkácsy e festménye eddig csakis Párisban volt bemutatva, de nem a rendes kiállitási helyen, a Salonban, hanem külön, a «Krisztus és Pilátus» képpel együtt. A mücsarnokban körülbelől egy hóig lesz. A belépti dij 50 kr., kedden és pénteken 1 frt.

A festmény néhány nap mulva villamos világitás mellett is látható lesz estenként. Munkácsy uj képéről még nincs semmiféle másolat, s tulajdonosa, Sedelmayer fényképet is csak akkor enged venni róla, mikor rézmetszetben már kiadta. A művész a festmény egy csoportozatát külön is kidolgozta s ezt be akarja küldeni az országos kiállitásra.

A müvész fogadtatására *Ipolyi* Arnold püspök, a képzőművészeti társulat elnöke, bars-keresztúri nyaralását félbeszakitva sietett a fővárosba. *Munkácsy* és neje e hó 27-én déli 2 órakor érkezett meg a bécsi futárvonattal. Üdvözlésére megjelent a társulat választmánya, Kasztner Károly, a művész sógora, Röckék Szegedről, a müvész rokonai. Az összegyült társaság bizalmas kör volt. Gerlóczy alpolgármester is közé tartozott. Meleg fogadtatásban részesitették Munkácsyt és nejét. Megéljenezték, s a társulat titkára, Szmrecsányi Miklós, a választmány nevében rózsabokrétával kedveskedett a művész nejének. *Munkácsy* már az első pillanatra megczáfolta megjelenésével az egészségéről elterjedt kedvezőtlen hireket. Friss egészségben van, de kemény, sürü haja ugyancsak szürkül, pedig a müvész még fiatal. A művészt Ipolyi püspök üdvözölte. «A te dicsőséged — mondá — a haza dicsősége, a te remekeid szerették hazánknak szereznek fényt, nevet.» Munkácsy is érezte, hogy itthon van, megindultságában alig tudott szóhoz jutni. «Igazán — mondogatta — nem reméltem ilyen szives fogadtatást. Végtelenül boldog vagyok itthon, köztetek!» Sorban kezet fogott ismerőseivel, aztán az «Angol királynő»-be hajtottak. A müvész nemsokára a műcsarnokba ment s megtekinté a kép felállitására tett előkészületeket. A délután folyamában számos ismerős tett látogatást Munkácsyéknál. A Munkácsy-pár, mely a megnyitás napját fővárosunkban fogja bevárni, szeptember első napjaiban Ipolyi püspök meghivására meglátogatja őt bars-szentkereszturi kastélyában, a honnan aztán több irányban kirándulásokat terveznek.

A művész sokfelé kap meghivást. Gr. Andrássy Gyula levélben kérte föl Ipolyi püspököt, hogy vigye el a nagy müvészt Terebesre. Meglátogatja Munkácsy Kalocsán Haynald bibornok-érseket, Lőcsén bátyját, Lieb Emilt, továbbá egy Pécsett lakó nagybátyját.

Magyar ember mint fejedelem Afrikában. Most, hogy az afrikai gyarmatositások napirenden vannak, nem lesz érdektelen fölemliteni, hogy *Magyar* Lászlónak, a hires afrikai-utazónak fia most is királya Biha országnak, mely Loanda portugall kikötő várostól keletre fekszik. Ismeretes, hogy Magyar László Bihában nőül vette az ottani néger király egyetlen leányát. A király halála után honfitársunk neje lett a királyné. Most *Magyar Fernando* (Magyar László fia) a bihai király; Loandában él mint rabszolgakereskedő; országát, mely 1300 négyszögmérföldnyi területen 50,000 lakost számlál és hajózható folyó által áll összeköttetésben a tengerrel, helytartóval kormányoztatja. Magyar Fernando már régebben nyilvánitotta azon szándékát, hogy átengedi országát, ha neki és családjának megfelelő nyugdijat biztositanak.

A Deák-szobor negyedik mellékalakja, a «Hazaszeretet» már annyira előrehaladt állapotban van Huszár Adolf műtermében, hogy pár nap alatt elkészül. Ezzel a Deák-szobor szobrászi munkái be lesznek fejezve és teljes erővel folytathatják az érczbeöntést, melyet nemrég kezdettek meg. A «Justitia» szoboralak öntése már be is van fejezve, s megkezdték a czizelirozást; az «Állambölcseség» és a «Kiegyezés» agyagmintái pedig az elszállitásra készen állanak a müvész müteremében.

Horváth Mihály és Tóth József emléke Szentesen. A jeles történetiró, Horváth Mihály, továbbá Tóth József, a nemzeti szinház e néhai nagy művésze, Szentesen születtek. Szülővárosa most emléktáblával kivánja megjelölni a két jelesnek szülőházát, s az előkészületek megtételére a városi közgyülés Sarkady N. Mihály polgármester elnöklete alatt bizottságot választott, azzal az utasitással, hogy a leleplezést még ez évben megtarthassák.

Fürdők panorámája az országos kiállitáson. Részvénytársaság alakult abból a czélból, hogy az országos kiállitáson diszes panorámában mutassa be a magyarországi nevezetesebb fürdőhelyeket és vidékeit. Külföldön az ilyen szemléltető ismertetés nagyon elterjedt, s a panorámákat a csalódásig hiven tudják elrendezni, az előtérben élőfákkal, bokrokkal, szikla-csoportokkal. Az alakitandó részvénytársaság élén gr. Zichy Jenő áll, s jónevü festőket biznak meg, hogy a helyszinén vagy fényképek után készitsenek tájképeket. Tátra-Füerdnek és vidékének 500 négyszögméternyi tért szántak, azért ily nagyot, mert ugy szólva ez az egész Tátra képe lesz, természetes előtérrel, fákkal, sziklákkal. Négy kép husz méter lesz, tiz pedig másfél méter. A panoráma czélja, hogy a magyarországi fürdőhelyeket, vidékük természeti szépségeivel, hiven és müvészi hatással mutassa be, hogy ez által mind a hazai közönséget, mind a külföldet, mely előtt ugy szólván terra incognita, megismertesse velök s a kiállitáson jelen levő számos idegenben nevelje a kedvet azok látogatására. *Zichy* Jenő gróf egyik jónevü tájfestőnket, *Spányi* Bélát már felszólitotta a képek elkészitésére.

A szebeni ünnepélyességek főnapja e hó 24-ikén volt. Ekkor tartották meg a történelmi jelmezes menetet. E napra az egész környékről sokan gyültek össze Szebenbe, s az emelvényeken a hatóságok képviselői is megjelentek a festői látvány végignézésére. A menet körülbelől 2000 emberből állt. Elől haladtak ódon szász nemzeti öltözetben: a herold-szertartásmester lóháton; a herold-zászlótartó két lovas hirnökkel; nyolcz kürtös hirnök jelmezben lóháton; a «Hermania» diszfogata a Minnesängerekkel; Hermann kiséretével, paizshordók, apródok, csatlósok fegyveresek, stb.; a kereskedelem és ipar diszkocsija, körülvéve a kereskedelem és ipar képviselői által; a mezőgazdaság diszkocsija, kisérve szász ruhába öltözött parasztleányok és a mezőgazdaság különböző ágainak nő-képviselői által; parasztok kocsikban; zenészek, vinczellérek kocsikkal; vadászok, fegyveresek lóháton. Délután az u. n. «Jungenwald» erdőben népünnepély volt, a melyen lakoma, ünnepi játék, — a mi a szászok bevándorlását és N.-Szeben alapitását ábrázolta — és egyéb népmulatságok rendeztettek.

A Greely-expediczió. A szerencsétlen expediczióról ujabban azt jelentik, hogy a mentők csakhamar tisztába jöttek azzal, mily uton táplálták magokat az elhagyatottak. Schley kapitány jelentése szerint Kislingbury, Tewell, Whisler, Ellis Henry és Ralston holttestein a vizsgálat alkalmával konstatálták, hogy vágva voltak és a husos részek többé-kevésbbé hiányoztak. A többi holttesteket érintetlenül találták.

Kormányozható léghajó. Emlitettük, hogy e hó 9-ikén Meudonban kormányozható léghajóval tettek kisérletet s az sikerült. E nagy eseményről Hervé Magnon a franczia akadémián e hó 18-án előadást tartott és szerencsét kivánt Francziaországnak a fontos találmányhoz. A léghajót a meudoni katonai léghajóállomás mérnökei szerkesztették. A léggömb előre meghatározott utat tett. Villebonig kellett haladni, s egy ott adott zászlójelre megfordulni, és leszállni ott, a hol fölszállt. Félóráig tartott az ut s a léghajó keleti szél ellenében gyors mozgással haladt, Villebontól visszafordult s aztán csöndesen alábocsátkozott. A léghajó vastag szivaralaku. Szerkezetéről természetesen nem szólt semmit Hervé Magnon, mert az titok, csak annyit tudni, hogy villamos erővel kormányozzák. Renard és Krebs műve, s ők szállták föl a léghajóval is. A kisérletet közelébb az akadémia tagjai előtt ismétlik, s a léghajó akkor egész Párisig jön.

A léghajónak kitüzött ujabb felszállása elmaradt. A németországi lapok ebből azt következtetik, hogy az egész nem lehet valami megbizható, sőt egyenesen hűhónak mondják. Annyi bizonyos, hogy a titokból semmi sem szivárgott ki, de magok a francziák nagy reménynyel vannak eltelve, s már látják ott lebegni a khinai és tonkingi harcztér fölött, a mint kémlelik belőle az ellenség állását, sőt lefényképezik azt. Annyit tudni, hogy villamos erő mozgatja a csavarokat, s ez erő lehetőleg kevés sulyu. A Renard-féle léghajó mindenestül csak 2000 kilogrammot nyom s e sulyból a kormányzó csavarszárnyakra s az elektromos gépre csupán 435 és fél kilogramm jut; a gép nyolcz lóerejü s egy lóerő-produkálásra csak tizenkilencz kilogramm kell. A kormány maga egy háromszögletü vitorla, a mi nem uj eszme, mert azt már a léghajó föltalálása után pár évvel is próbálták alkalmazni, de sikertelenül, mert mozgató erő, csavarok nem voltak. A Renard-féle szivaralaku ballonban egy kisebb gömb van, a melybe könnyen be lehet szivattyuzni a hydrogénium-gázat s igy a gép emelkedését vagy sülyedését szabályozni.

A kholera déli Francziaországban lassan bár, de megcsökkent veszedelmességében. Annál komolyabb a helyzet Olaszországban, hol Spezziában és Buscában egész erővel tört ki. Francziaország járvány-látogatott vidékein e hó 27-én 39 halt meg, ugyanazon a napon Olaszországban 64 haláleset fordult elő. Nápolyban is fordultak elő kholera-esetek. Bergamo várost és vidékét is erősen megtámadta a járvány. Ez pedig már közel van az osztrák határhoz. Olaszországból nem is bocsátják át többé a vasuti vonatokat, hanem az utasoknak uj vaggonokba kell ülni.

Időjóslás. Stone Wiggins kanadai csillagász, ki már több zivatart szerencsésen megjósolt, most barzasztó vihart jövendöl 1887. szeptember 19-ikére. E vihart ő bizonyos időközökben rendszeresen jelentkezőnek tartja, neve Saxeby Gale, mely legutóbb 1869 okt. 7-én pusztitottt. Wiggins most kiszámitotta, hogy e minden viharok fejedelme minden 5461 napban szokott jelentkezni s igy 1887 szeptember 19-én fog visszatérni. Wiggins szerint a vihar legdühösebb kitörése szeptember 20-án délután lesz nagy földrengéssel s Kaliforniába és Nyugot-Európába októberben érkezik. Heves viharok lesznek 1884 szept. 20-ika és 23-ika, valamint október 20-ika és 22-ike közt, továbbá 1885 márczius 18-ika és 20-ika, 1886 szeptember 29. és 30-ika, 1887 márczius 26-ika és 29-ike közé eső időszakokban. E viharok közül legnagyobb lesz az 1886 szeptemberi.

* **Az agancsok képződése** ujabb tapasztalatok szerint szoros összeköttetésben van a szarvas életmódjával a tavaszi hónapokban, midőn az uj agancsok képződnek. Ha az alsó rész nincs kifejlődve, de a felső igen szép, jele, hogy a szarvas igen jó legelő helyre talált. A ballábán sánta szarvas agancsának jobb fele rendesen görbe, vagy rövidebb. Néha tisztán csak a rémület vagy megbotlás által okozott felindulás is elegendő, hogy az agancson változás történjék. Az őzbakoknál is tettek hasonló észleleteket.

* **Alkalmi férjet** kellett keresniök az oly magánosan álló mohamedán nőknek, kik vándorlásuk közben a szent Mekka falaihoz értek, különben ide be nem eresztették őket. Idők folytán Mekkában valódi iparággá fejlődött az ily férjek állása s a karavánok megérkezésekor a kapuknál mindig volt egy pár férfi, ki jó pénzért vállalkozott e szerepre. Közelebb azonban két Indiából jövő gazdag mohamedán nő határozottan tiltakozott a látszólagos házasság szertartása ellen s a nagy sheriff, nem akarván elszalasztani a gazdag nők adományát, a régi szokás ellenére megengedte, hogy e nők férj oltalma nélkül léphessenek be a szent városba. Igy változik meg minden lassanként.

A «Jogtudományi Közlöny» augusztus 29-iki (35-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Többes szavazat. Sgr.-től. — Bünvádi eljárásunk legujabb fejleményei. Dr. *Fayer László*-tól. — Külföldi jogélet: A belga polgári törvénykönyv javaslata. Dr. *Jellinek Arthur* budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az örökösöknek az örökhagyó adósságai miatti elmarasztalása kérdéséhez. *Lombardini Sándor* zsolnai ügyvédtől. — A hivatalos papir-ivek. K. *Nagy Sándor* nagyváradi ügyvédtől. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségü határozatai. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási biróság határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

HALÁLOZÁSOK.

Andreánszky Zsigmond, fővárosi tanácsnok, elhunyt e hó 27-én, hosszas betegeskedés után. Az egészségügyi osztály főnöke volt, nagy szorgalmu és szigoru jellemü tisztviselő. A szabadságharczban fegyverrel szolgálta hazáját, aztán sokáig bujdosott, később mérnök, 1861-ben pedig fővárosi tisztviselő lett s 1878-ban választották meg tanácsnoknak. Mint ilyen eleinte a középitést, utóbb az egészségügyi osztályt vezette. Az evang. egyháznak is preszbitere volt. A főváros rohamos fejlődése idejében, mint a középitési ügyek vezetője, nagy tevékenységet fejtett ki, s ekkor hanyatlott egészsége is. Temetéséről a főváros hatósága gondoskodott, mert szegényen halt meg. Özvegye és három gyermeke maradt.

Gozman János, Biharmegye volt alispánja, meghalt Nagy-Váradon, 73 éves korában. Román családból származott, de a válságos időkben is tántorithatatlan hive maradt a magyar állami eszmének. 1848-ban Biharmegye alügyésze volt, majd a csekei kerület országgyülési képviselője lett. Kossuth őt is leküldte a lázongó oláhok csillapitására. A szabadságharcz után fogságot szenvedett; később ügyvédi irodát nyitott N.-Váradon; 1861-ben biró lett a megyei törvényszéknél, 1867-ben harmadik alispánul választották; az 1872—75-iki országgyülésen az élesdi kerületet képviselte. Az utóbbi években visszavonultan élt, anyagi zavarok is keseritvén a szelid, jó lelkü öreg urat.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Sántha Sándor, kir. tanácsos, csanádmegyei birtokos, Csanádmegye néhai alispánja, 81 éves korában, Makón. — B. Ambrus Mihály, udvari tanácsos, a régi idők egyik tisztes agg férfia; 1842-ben helytartótanácsos, 1848-ban osztályfőnök a kereskedelmi miniszteriumban, később udvari tanácsos a kanczelláriánál s végre hétszemélynök; félszázadon át hivataloskodott nagy pontossággal, s 92 éves korában Pozsonyban hunyt el; ugyanott dr. Lengyel Dániel, államgymnáziumi nyug. igazgató, volt honvédőrnagy és törzsorvos, 69 éves korában. — Dulitzky István, fővárosi számtanácsos, kinek 54 éves korában történt elhunytáról tisztviselőtársai is meleg hangu gyászjelentést adtak ki. — Krizsanovszky József, gaborjáni prépost, kir. tanácsos, volt alesperes, szentszéki ülnök, a kassai egyházmegye papjainak Nesztora, 90 éves korában, fölszentelésének 66-ik évében, melyből ötvenhárom évet mint nagy-tárkányi lelkész töltött el, N.-Tárkányban. — Komor Elek, lelkész, jászóvárosi premontrei rendü kanonok, 39 éves korában, Jászó-Rudnokon. — Machan Antal, plébános, a német-kereszturi kerület alesperese, 42 éves korában, Ritzingen. — Dr. Masch Antal, a magyar-óvári gazdasági akadémia igazgatója, kit több tanárral együtt Németországból hivtak be, s kiváló részt vett az intézet alapvetői közt, de nem birván a magyar nyelvet s kora előhaladottsága következtében az utóbbi időkben nem fejthetett ki nagyobb tevékenységet. — Csekme Ádám, nyug. megyei levéltárnok, Csik-Sze-

reda város volt polgármestere, a csik-szeredai katonai iskolának 25 éven át volt főtanitója, a szabadságharczban volt honvédszázados, életének 81-dik évében, Csik-Szeredán. — Dancs Gyula, központi árvagyám, Rimaszombatban; a vadászaton véletlenül elsült fegyver okozván halálát. — Molnár László, temesmegyei aljegyző, hosszas szenvedés után Lippán; ugyanott Fuchs Ottó, kincstári urodalmi tiszt, 45 éves korában. — Ekkert István, Ada város köztiszteletben élt agg kántora, kántori pályájának ötvenedik évében, melyből 35 évet Adán töltött, 70 éves korában. — Dr. Vertán Gyula, tasnádi orvos, Szilágymegye bizottsági tagja s tiszteletbeli főorvosa, 37 éves korában. — Láng Géza, ügyvéd, a szabadságharczban honvédtiszt, Facseten. — Szenkovics János, kereskedő, 41 éves korában, Kolozsvárt. — Keresztes István, maros-vásárhelyi kereskedő, volt honvéd, 55 éves korában. — Erdélyi András, nagyvaradi veterán polgár. — Mandel József, geszterédi birtokos, az odavaló közbirtokosság elnöke, Szabolcsmegye bizottsági tagja, Geszteréden. — Pallaghy Mihály és Maybaum Ignácz, Miskolcz város két agg polgára. — Mühlbach Károly, a temesvári hasonló nevü városi főügyész édes atyja, 73 éves korában. — Komlóssy József, csanádegyházmegyei végzett theologus, bécsi orvostanhallgató, egyetlen öcscse Komlóssy Gyula kir. járásbirónak, ki alig egy hónapja vesztette el szeretett édes anyját is, 26 éves korában, Nyir-Bátorban. — Svehla István, a rozsnyói kir. járásbiróság telekkönyvvezetője, Budapesten. — Kacskovics Sándor, somogymegyei tiszteltbirtokos. 1875—78-ban a szili kerület országgyülési képviselője, ki részt vett a megye minden kulturális mozgalmaiban, Mocsoládon. — Beke Vilmos, kocsigyáros, Debreczenben. — Mihalovics József, nyug. honvéd főhadnagy, városi polgári nyilvántartó, Miskolczon.

Özv. Tomcsányi Józsefné szül. Novák Józefa, néhai Tomcsányi József főispán özvegye, 80 éves korában, Budapesten; az elhunytáról szóló gyászjelentést Ballaginé Lehoczky Ida asszony és Lehoczky József orosházi plebános, mint az elhunyt gyermekei, adták ki. — Alapi Salamon Tivadarné szül. Csáky Gizella grófnő, 38 éves korában, Lőcsén. — Schwarcz Gézáné szül. *Stiassny Matild*, élete 21-dik évében, három hét mulva követve a sirba férjét, kivel csak tizenhat hóig élt boldog házasságban, Békés-Csabán. — Aczél Béláné szül. Csekó Róza, élete tavaszán, házassága első évében, Váczott. — Kohn Pálné szül. etédi Jakab Róza, cs. k. nyug. őrnagy neje, 39 éves korában, Fogarason. — Szendrői-Brankovitsné, szül. Leisz Hermin, 32 éves korában, Pozsonyban.

SAKKJÁTÉK.

1289. számú feladvány. Kirdorf W.-tól.

Sötét.

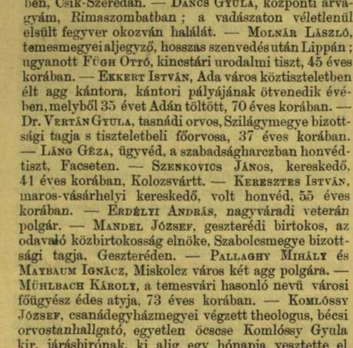

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1283. sz. feladvány megfejtése.

Lehner M.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. He4—d6	c7—d6 : (a)
2. Ff5—e6	Ke7—e6 :
3. Va8—e8	Ke6—f5
4. Ve8—e4 matt.	
a.	
1.	Hh2—f3 † (b)
2. Kd4—d5	c7—c6 †
3. Va8—c6 :	t. sz.
4. Vc6—e8 matt.	
b.	
1.	Hh2—f3 †
2. Kd4—d5	c7—d6 :
3. Hf7—f6	t. sz.
4. Va8—d8 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H., Andorfi S. és Kovács J. Az Erkel-sakktársaság nevében: E. K. — Senki Ede. *Debreczenben:* Zagyva Imre. *Veszprémben:* Roland K. *Harasztoson:* Laczkó B. *Macsolán:* Varga József. *A pesti sakk-kör.*

MORPHY PÁL.

(1837–1884.)

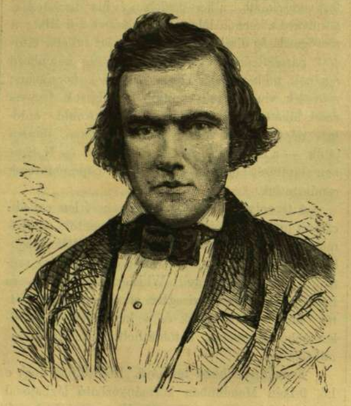

Az ujkor legnagyobb sakkjátszója nincs többé. Minden tekintetben tüneményszerü jelenség lévén, már európai diadalutjánál jóval előbb, mint zsenge gyermek, amerikai hazájában adá jeleit csodás sakktehetségének. Azt mondják róla, hogy mint tiz éves gyermek, tanulta a sakkjáték alapelveit s a figurák jelentőségét édes atyjától, ki Louisianában a legfelsőbb törvényszék tagja és fitestvérével, Morphy Ernővel a város legjobb sakkjátszója volt. Történt egy izben, hogy Morphy Ernő fölkereste bátyját, hogy szokása szerint vele játszék, de nem találta honn; ekkor a tizéves Morphy Pál ajánlkozott, hogy atyja helyett játszik a nagybácsival, és ennek nagy meglepetésére meg is verte őt. Attól kezdve a kis Pál New-Orleans *legjobb játékosait legyőzte* és 1849-ben mint 12 éves fiu megverte a hires Löventhalt, a mennyiben három játszma közül kettőt megnyert és egy eldöntetlen maradt. Sakk-pályáját tehát mint valóságos csodagyermek kezdé.

Tizennyolcz éves koráig jogot tanult, két évre rá, 1858-ban barátai rábirták, hogy Európába utazzék. Középtermetü, gyengéd testalkatu, rózsás arczu, mindig egyszerüen ruházkodó lévén, inkább hasonlitott valami tanulóhoz, kit szülei a szünidőre utazni küldenek, mint a sakkjáték heroszához, ki Európába jött, hogy a világ legelső sakkjátszóival összemérje erejét. Első fölléptével nem okozott még feltünést szerény magaviselete is hozzájárult az első benyomás gyengitéséhez. Innen eredt, hogy sokan kicsinyelték, mert nem ismerték ama tehetséget, mely az ifjuban szunnyadt. De csakhamar megtudta a sakkvilág, hogy ki Morphy Pál. Első áldozata Európában Löwenthal volt, kit egy hosszabb match-ban legyőzött, utána Bird, Boden, Barnes, Owen voltak azok, kiket a nyert játszmák túlnyomó többségével levert.

Ettől kezdve utazása valóságos diadalut volt, a legerősebb bajnokok sorban elhulltak előtte, s a világ nem győzött eléggé csodálkozni, ugy játékának geniálitásán és szépségén, mint ama kitartáson, melylyel a sugár ifju a legszivósabb ellenfeleket kifáraszttotta és legyőzte. Angolországi győzelmei után Morphy Pál Párisba ment, hol legelőször is Harrvitz volt az, ki meghódolt neki; itt győzte le Európa akkori legkitünőbb bajnokát, a hires Andersent, ki csupán azért jött Párisba, hogy a fiatal amerikaival játszhassék. Itt azután vége is szakad Morphy diadalutjának s átalában nyilvános szereplésének. Ezótától állhatatosan vonakodott sakktornában résztvenni s e szándékától semmiféle rábeszéléssel el nem volt téríthető. Még néhány évig Párisban tartózkodott s azután végleg visszavonult a sakktól.

Az amerikai polgárháboru kitörvén, Morphy a déli államok részéről diplomácziai misszióval bizatott meg, hogy érdekeiket III. Napoleon udvaránál képviselje. A választás alkalmasabb egyénre nem eshetett. Morphy anyai ágról franczia családból származván, folyékonyan beszélt franczául, továbbá jogi tanulmányai s ama vendégszerető fogadtatás, melyben Páris legelőkelőbb köreiben részesült, kiválóan képesiték őt ez állásra. Az amerikai polgárháboru befejeztetvén s Morphy diplomácziai küldetése is sikertelen maradván, visszatért Amerikába s azóta semmiféle hirt magáról nem adott. 1879-ben járta be először a világot a hir, hogy Morphy Pál megőrült. Többször költötték már halála hirét, de mindannyiszor megczáfolták. Most azonban szomoru valósággá lőn a hir. 1837 junius 22-én születvén, negyvenhét éves korában érte a halál, ez év julius havában. Rövid czikkünket mi is azon szavakkal zárjuk be, melyeket egy kortársa mondott róla: «Morphy Pál volt a legnagyobb király, ki valaha a sakkjáték jogarát kezében tartá.»

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

V. V. Fogalma sincs a balladai szerkezetről, az még hagyján — de a rim mivoltáról sincs, az pedig már csak elemi dolog s azzal tisztába jöni első dolga volna annak, a ki verset akar irni. Vagy hát rimek az ilyenek: menjen — legyen; perczre — lép be; lépe — úgy-e; érte — úgy-e; keresztül — kémül; erre — ide; illik — válik; Vida — birja; halni — látni; elveszett — emlékezet? nem biz az, egyik sem.

m. r. Kedélyes, de talán nagyon is gyermekes. A kidolgozás is pongyolább a szokottnál, itt-ott alig különbözik a prózától. Szivesebben vennénk helyette mást.

D. J. Az alkalom már akkor elmult, midőn az alkalmi verset megkaptuk; közléséről le kell mondanunk.

B—st. V. Z. A hiányzó példányok közül, a mi megvan nálunk, szivesen megküldjük, csak egy kis idő kell kikeresésökre.

Tartalom.

Szöveg: A franczia miniszterelnök. — Költemények: Éj. *Palágyi Menyhértől.* Hajnal. *Palágyi Lajostól.* — Mezőhegyesen. *Pekár Gyulától.* — A központi személyszállitó indóház Budapesten. — Az abesszíniai király küldöttei az angol királynőnél. — Forster Dóra. Angol regény. Irta *Besant Walter.* — A Greely-expedició tagjainak megmentése. — Egyveleg. — Csokrok száritott virágokból. — A kenyér. *Várnai B. S.-tól.* — A londoni kisértet. — Irodalom és művészet. — Egyház és Iskola. — Mi ujság? — Szerkesztői mondanivaló. — Halálozások. — Sakkjáték — Hetinaptár.

Képek: Jules Ferry, franczia miniszterelnök. — A Londonba érkezett abesszíniai küldöttség: Worke Masasa János lidzsi, a követ öcscse. 2. Worke Mercsi lidzsi, abessziniai követ. 3. Az elefánt öre. — Gwola, az abesszíniai fejedelem által Viktoria királynénak ajándékozott elefánt. Az elefánt hajóra szállitása. Az elefánt a hajón. — A budapesti központi indóház. Dörre Tivadar rajza. — Forster Dóra. — Greely hadnagy. — A Greely-expedició. A megmenekültek hajóra szállitása a kunyhóból. — Makart-csokrok száritott virágokból. (4 kép.) Tükör, száritott csokordiszitéssel.

HETI NAPTÁR. Szeptember hó.

Nap		Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
31	V	E 13 Oran. ü.	E 12 Paulin	19 G 12 A.-és t. v. 10 Rebeka
1	H	Egyed apát	Egyed	20 Sámuel pr. 11
2	K	Absolon, Jódok	Absolon	21 Tádé apost. 12
3	S	Mansvét pk.	Mansvét	22 Agathonik 13
4	C	Rozália sz.-Móz.	Rozália, Mózes	23 Farkas 14
5	P	Viktorin vt.	† Herkules. Erős	24 Eutik 15
6	S	Zakhárjás próf.	Magnus, Sibilla	25 Bertalan ap. 16 Sab. So.

Holdváltozásai: ☾ Utolsó negyed 12. 9 óra. 32 pk. reggel.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

KÖSZVÉNYESEKNEK.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállító és kerületi gyógyszerész urnak, Korneuburgban.

Örömmel tudatom önnel, hogy kitünő készitményét, a «köszvényfolyadékot», hosszabb idő óta több betegemnél nagy sikerrel alkalmaztam. Biztos hatású szernek bizonyult az mindig a legkülönbözőbb köszvényes és csúzos bajoknál, minek folytán köszvényfolyadékát minden ily bajokban szenvedőknek a legjobban ajánlhatom.

Bécs, 1880 szept. 25.

Wittek A., gyak. orvos és homoeopatha.

Kapható minden gyógyszertárban. Főlerét: Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállító kerületi gyógyszertára, Korneuburgban.

Szives figyelembe vételül. E készitmény vételénél kérjük a t. közönséget mindig **„Kwizda köszvényfolyadékát"** kérni s arra ügyelni, **hogy minden palaczk,** valamint a **carton** is a **mellékelt védjegygyel** legyen ellátva.

A németországi gyógyászati ügytársulatok által megvizsgált és kitünő alkalmazhatóságra végett a magas cs. kir. magyarországi helytartóság által engedélyezett.

Köszvényvaszon

mindenféle **köszvény, csúz, rheuma, szaggatás, mell-, gerinczfajdalmak, keresztcsontfájás** (Hexenschuss). **lábköszvény** stb. ellen.

Egy csomag ára 1 frt 5 kr., kettős erejü 2 forint 10 kr.

Dr. Hufeland híres orvos gyógytani müveiben igy szól: Két baj létezik, melyek ellen a gyógytan hasztalan kutatott eddig gyógyerővel biró szer után, e bajok a **fejcsúz** és **köszvény.** Ezeknek ovszere a könyvény-vászon által fellelve van. 10416

Dr. BURON PÁRISI ALTALÁNOS SEB-TAPASZA

mindenféle sebek, genyedések és daganatok ellen. — Egy kőcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb kőcsög 35 kr. Postán küldve 10 krral több. Valódian Pesten egyedül csak TÖRÖK JÓZSEF ur gyógyszertárában, király-utcza 7. sz. — **Debreczenben:** Roth-haneck ur gyógyszertárában. — **Mohácson:** Jezevics Károly. — **Kolozsvárt:** Wolff és Hintz gyógyszerészeknél. — **Eger:** Kollner gyógyszerész. — **Szegeden:** Weigler György és Kovács gyógysz. — **Temesváron:** Johner és Tarczay gyógyszerész. — **Nagyváradon:** Molnár gyógysz. — **Pécsett** Pacher. — **Hagy-Szeben:** Schneider. — **Beszterczebányán:** Dieballa Gy. — **Gyöngyösön:** Vozarv gyógysz. — **Szigetvárott:** Ehrenfeld W. — **Miskolcz:** Ujházy gyógy. — **Kassa:** Aschwig gyógysz. — **Brassó:** Kugler. — **Arad.** Tones és Társa, — **Oravicza:** Knoblauch gyógysz. — **Ujvidék:** Grossinger gyógyszerész. — **Zágráb:** Mitlbach gyógysz.

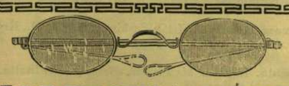

CALDERONI ÉS TÁRSA

látszerészek Budapesten

váczi-utcza 30. és kis hid-utcza 8.

ajánlanak nagy választékban és jutányos árakon szemüvegek-, orrcsiptetők- és lorgnetteket, távcsöveket és kettős táborl látcsöveket, górcsöket, higany- és aneroid-légsúlymérőket, hőmérőket, folyadékmérőket stb.

Árjegyzékek bérmentve küldetnek. 1497

ANDEL J. ÓVSZERE

A MOLY ELLEN.

Moly elleni óvszerem a legbiztosabb védelmet nyujtja arra, hogy a téli ruhákba, szörmékbe, butorokba, stb. a rendkivül kártékony moly be ne fészkelje magát; a leghatásosabb és legcsalhatatlanabb különlegességekből van ügy összeállitva **miszerint annak biztos hatására teljesen számolhatni.**

Ara üvegenként 25, 35, 50 és 70 kr.

ANDEL J.

tengertúli

rovarpora.

Nem tévesztendő össze a közönséges féregporral. A tengertuli por direkt készített specialitás s biztos hatásu. Alkalmazása uj szerkezetü s olcsó 1579

féreg-porzó fecskendő

által történik. — Az emlitett por, mondhatni, természetfeletti erővel bir, kiirtja a **poloskát, svábbogarat, munkafélget, molyt, legyet és hangyafélget,** egyátalán az egész férgek létét csodalatos gyorsan, biztosan és pedig olykép, hogy a férgekből semminemü maradékot sem hagy vissza. Ara üvegenként, **20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt.** Egy darab féregporzó gép ára **45 kr.**

Budapesten Török J. gyógyszerésznél, király-utcza 12.

Továbbá **B.-Csaba:** Badics. **Beszterczebánya:** Göllner. **Brassó:** Jekelius. **Eger:** Köllner. **Eszék:** Dienes. **Kalocsa:** Horváth. **Kecskemét:** Katona. **Komárom:** Kovách. **Léva:** Medveczky. **Losonez:** Kirchner. **Miskolcz:** Szabó Gyula. **Munkács:** Traxler. **N.-Várad:** Molnár. **Pozsony:** Pisztóry. **R.-Szombat:** Liszka. **Szarvas:** Barts. **Székesfehérvár:** 9804 Dieballa. **Zólyom:** Stech.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE

GYÁRTELEPE BUDAPESTEN

ajánlja

a közeledő iskola-idényre

dúsan felszerelt

papir-, iró- és rajzeszközök raktárát,

ugyszintén sajátkészitményü, diszes kiállitásu

iskolai füzeteit, legujabb gyorsszámoló és erkölcsös mesékkel ellátott képes irkáit, iskolai táskáit, valamint levélpapirdiszitőjének legujabb készitményeit, u. m. **levélpapirok és levélboritékok a leguj. ábrákkal és diszitésekkel.**

Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában

kecskeméti utcza 13-dik szám alatt.

Árjegyzékek kivánatra bérmentve. 1430

Gyártelep: VI. rózsa-utc. 55. sugárutról jobbra.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható, — az osztr. tartományok számára Szelinszki György cs. kir. egyet. könyvárusnál, Bécsben I. Stephansplatz Nr. 6.

A MAGYAR NEMZET TÖRTÉNETE

REGÉNYES RAJZOKBAN

IRTA

JÓKAI MÓR.

MÁSODIK KÖTET.

Ára füzve 2 frt. *Ára füzve 2 frt.*

Angol ujdonság ruhák és öltözetekre!

Egyenértékü **verseny a lyoni bársonynyal,** az árnak egy **negyedrészén.**

Kékesfekete, elpusztithatlan, valamint minden más divatos színben.

NONPAREIL

A gyári jegy másolata.

mely minden egyes méterek tonkoldalán rajta van. 10586

VELVETEEN

Könnyü! Odatapadó! Selyemszerü! Tartós! Brilláns! Erős szövésü! Esőcseppektől nem lesz foltos!

Bárminemü alkalmazásban pótolja a lyoni bársonyt!

Kapható minden nagyobb divatáru-üzletben.

SALICYLSAV-KÉSZITMÉNYEK

KIELHAUSER H.

GRÁCZ.

A Salicylsav már világhirt vivott ki magának mint erjedést és rothadást akadályozó anyag, és nem csak fényesen érvényesült mindennemü belső bajok ellen, hanem czélirányos összetételben még föllülmulhatlan ovszer a **börre, hajra és fogakra nézve.** Antiseptikus hatása különösen rendkivüli; **megakadályozza a sérült szervek rothadását, s ezzel együtt eltünik az azzal járó kellemetlen szag is.**

Salicyl-toilette szappan	darabja	ára	35 kr.
« toilette-viz	«	«	70 «
« fogpor	«	«	50 «
« fogpép	«	«	60 «
« szájviz	«	«	60 «
« hajkenőcs	«	«	50 «
« hintőpor (lábak izzadása ellen)	«	«	50 «

9936 *Főraktár Magyarországra nézve:*

Török J. gyógyszerésznél Budapest, király-utcza 12.

A feltaláló dr. Meidinger tanár ur által kizárólag. hitelesitett gyár

MEIDINGER-KÁLYHÁKRA.

HEIM H., fiók: Budapest, Thonet-udvar.

Gyár: Ober-Döbling, Bécs mellett. 1716

Raktár: Bécs, I., Kärntnerstrasse Nr. 42.

Legjobb szabályozható, töltő-s szellőző kályhák.

A kedveltség, melyben kályháink mindenfelé részesülnek, sok utánzásra adott alkalmat. Figyelmeztetjük tehát, tekintettel mellékelt védjegyünkre, a t. közönséget saját érdekében, hogy jelesen ismert gyártmányainkat föl ne cserélje az utánzásokkal; legyenek azok egyszerüen mint **Meidinger-kályhák** vagy mint javitott **Meidinger-kályhák** ajánlva.

Fütés egész 3 szobáig csak egy kályhával.

Központi fütések egész épületekre.

A gyár védjegye a kályhajtók belsejére van beleöntve.

Védjegy. **MEIDINGER-OFEN H. HEIM**

Terveztetek és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára **Szelinszki György** cs. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

VERNE GYULA

KÉRABAN A VASFEJŰ.

REGÉNY.

Forditották

GYÖRGY ALADÁR és ILLÉSY PIROSKA.

Negyvenhét képpel. *Ara füzve 2 forint.*

A FRANKLIN-TARSULAT kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Szerkeszti

GYULAI PÁL

Az eddig megjelent füzetek **betürendben.** — *(A zárjel közti számok a gyüjtemény folyószámait jelölik.)*

Minden füzet külön kapható.

Amerikai nők. Rajzok és beszélyek. Angolból ford. György A. (94) 40 kr.
Andersen. Regék és mesék. Forditotta Milesz Béla. (66) 30 kr.
— Képeskönyv képek nélkül. Forditotta Schambach Gyula. (133) 20 kr.
Arago és Vermond. Az ördög naplója. Vigjáték. Franciából ford. Egressy Benjamin (83) 20 kr.
Augier E. A Fourchambault család. Szinmű. Francz. ford. Fáy J. B. (111) 40 kr.
Augier E. és Sandeau Gy. Poirier ur veje. Szinmű. Ford. Haraszti Gyula. (146) 30 kr.
Balzac Honoré. Grandet Eugénia. Forditotta Toldy László. (165) 60 kr.
Beaumarchais. Figaro házassága. Vigjáték. Forditotta Paulay E. (26) 50 kr.
— A sevillai borbély. Vigjáték. Ford. Paulay E. (121) 30 kr.
Berczik Árpád. Az igmándi kispap. Népszinmű. (155) 30 kr.
Bérczy Károly. A gyógyult seb. Beszély. (104) 30 kr.
Berzsenyi Dániel versei. 6-ik kiadás. (81) 50 kr.
Bessenyei György. A philosophus. Vigjáték. (138) 30 kr.
Beulé. Augusztus családja és kora. Franciából Molnár Antal (73) 30 kr.
Bodenstedt Frigyes. Shakespeare élete és művei. (79) 30 kr.
Boissier G. Virgil. Francz ford. Végh A. (22) 30 kr.
Bret Harte kaliforniai beszélyei. Forditotta Belényesi Gábor. (2) 40 kr.
Bulwer E. A jövő nemzedéke. Regény. Forditotta Fáy Béla. (89) 40 kr.
Catullus versei. Forditotta Csengery J. (105) 30 kr.
Chateaubriand. Atala. Ford Csiky K. (12) 20 kr.
Cherbuliez V. A pépi király. Elbeszélés. Forditotta Berényi L. (98) 30 kr.
Collins V. Sophokles. Ford. Kont I. (126) 30 kr.
Coppée Ferencz. Kisebb szinművek. Forditotta Csiky Gergely. (173) 20 kr.
Conscience H. A szegény nemes. Beszély. ford. Gregussi Ágost (19) 40 kr.
Csengery Antal. A magyar közoktatás és közmivelődés némely főbb kérdéseiről. (101) 50 kr.
Csiky Gergely. Az első és a második. Elbeszélés. (153) 30 kr.
— Anna. Dráma egy felvonásban. (167) 20 kr.
Csokonai V. M. Dorottya, vagyis a dámák dindala a farsangon. (1) 20 kr.
— Lilla. Erzékeny dalok 3 könyvben. (42) 30 kr.
— Ódák. Két könyvben. (65) 20 kr.
— Békaegérharcz. Irta Homer. Átöltöztetve a Blumauer módja szerint. (124) 20 kr.
Czuczor Gergely népies költeményei. (33) 30 kr.
Daudet E. A férj. Regény. Forditotta Luby Gyula. (127) 50 kr.
Dayka Gábor költeményei. (59) 20 kr.
Delpit A. Odette házassága. Regény. Forditotta Fáy J. Béla. (143) 50 kr.
Dickens K. Karácsoni ének. Forditotta Belényesi Gábor (10) 30 kr.
Dugonics András följegyzései. (162) 30 kr.
— Kun László. Szomoru történet 4 szakaszban. (181) 30 kr.
Ebers György. Egy szó. Regény. Forditotta Kaziány Géza. (178) 80 kr.
Ébelot A. Cazaux András. Rajz a délamerikai pampaszokból. Forditotta Kárffy Titusz. (139) 30 kr.
Eynaud E. Ferizade dala. Beszély. Forditotta Huszár I. (32) 20 kr.
Fáy A. Érzelgés és világ folyása. Beszély levelekben. (150) 30 kr.
— A külföldiek. Vigjáték 2 felvonásban. (174) 20 kr.
B. Feuchtersleben E. Adalék a lélek életrendjéhez. Forditotta dr. Klekner Alajos. (145) 40 kr.
Feuillet O. Trecoeur Julia. Elbeszélés. Forditotta Csukássi J. (52) 30 kr.
— Egy nő naplója. Regény. Forditotta Fáy Béla. (75) 40 kr.
Flegler S. A magyar történetirás történelme. — *Sayous E.* A magyar történelem kútforrásai. Mindkett t ford. ifj. Szinnyei J. (38) 60 kr.
— Kölcsey Ferencz. Ford. ifj. Szinnyei J. (49) 20 kr.
— Szalay László és munkái. Forditotta ifj. Szinnyei József. (56) 50 kr.
Forster-Arnold Florence. Deák Ferencz. Életrajz. Angolból forditotta Pulszky Ágost. (137) 60 kr.
Fraknói V. II. Lajos és udvara. Történeti rajz. (46) 20 kr.
Gaal J. A peleskei nótárius. Bohózat. (123) 40 kr.
Gaskellné. Cranford. Regény. Forditotta Belényesi Gábor. (177) 60 kr.
Gauthier Th. A lélekcsere. Regény. Forditotta Szekula Gyula. (29) 30 kr.
Goethe. Iphigenia Tauraisban. Dráma. Forditotta Kis János. (25) 30 kr.
— Hermann és Dorottya. Forditotta Hegedüs István. (116) 20 kr.
Gogol M. Beszélyek az orosz életből. (11) 20 kr.
— Bulyba Tárász. Beszély. Forditotta Almási L. (61) 30 kr.
Goldoni K. A hazug. Vigjáték. Forditotta Radó Antal. (142) 40 kr.
Goldsmith Olivér. A wakefieldi pap. Forditotta Ács Zsigmond. (169) 50 kr.
Gombos I. Az esküvés. Szomorujáték. (134) 40 kr.
Gozlan Leo. Három ara egy koronára. Beszély Franciából. (147) 20 kr.
Gréville Henrik. Árulás. Regény. Forditotta Huszár Imre. (163) 80 kr.
Gvadányi J. Egy falusi notáriusnak budai utazása. (50) 40 kr.
Gyulai Pál. A vén színész. Beszély. (27) 20 kr.
— Báró Eötvös József. Emlékbeszéd (108) 20 kr.
— Szilágyi és Hajmási. Költői beszély. (157) 20 kr.
D'Haussonville. Sand György. Franciából. (84) 30 kr.
Heyse Pál. A gróf kastélyban. Beszély. Forditotta Halasi Á. (86) 20 kr.
Horatius. A költészetről. Levél a Pisókhoz. Forditotta Czuczor G. (37) 20 kr.
Hugo K. Bankár és báró. Szomorujáték. (99) 20 kr.
Hugo V. Hernani. Szomorujáték. Ford. Szász Károly (16) 30 kr.
— Borgia Lucretia. Dráma. Forditotta Szász K. (140) 30 kr.
Jerrold D. Zsák Mór. Magyarositotta Belényesi Gábor. (31) 30 kr.
Jósika M. Egy igaz ember. Beszély. (18) 20 kr.
Kármán J. Fanni hagyományai. Beszély. (7) 20 kr.
Karr A. A normandiai Penelope. Regény. Forditotta Fáy Béla. (90) 50 kr.
Kazinczy F. Magyarországi utak. (53) 20 kr
— Bácsmegyeinek győtrelmei. (60) 30 kr.
Kemény Zsigmond. Szerelem és hiuság. Beszély. (15) 30 kr.
— Élet és irodalom. (159) 30 kr.
Kerényi Frigyes összes költeményei. (5) 60 kr.
Kisfaludy Károly. Tihamér. Beszély. (55) 30 kr.
— Irene. Szomorujáték. (62) 30 kr.
— Vig beszélyei (67) 40 kr.
— Csalódások. Vigjáték. (82) 20 kr.
— Versei. (1—2) 50 kr.
— A kérők. Vigjáték. (125) 30 kr.
— A pártütők. Vigjáték. (156) 20 kr.
Kisfaludy Sándor. Összes regéi. I. (129) 70 kr.
— Összes regéi. II. (130) 50 kr.
Klapp Mihály. Rosenkranz és Güldenstern. Vigjáték. Forditotta Csiky Gergely. (168) 30 kr.
Kochanovszkyné. Szeretett. Orosz beszély. Forditotta Timkó I. (131) 30 kr.
Kont Ignácz. Aristophanes. (97) 30 kr.
Kovács Pál. Farsangi kalandok. Beszély. (41) 20 kr.
Kölcsey Ferencz elbeszélései. (3) 20 kr.
— szónoki művei. (17) 60 kr.
— versei. Ötödik kiadás. (95) 60 kr.
— Országgyülési naplója 1832—1833. (166) 60 kr.
Körner Tiv. Zrinyi. Szomorujáték. Forditotta Szemere Pál. — Körner Zrinyijéről. Birálat, irta Kölcsey Ferencz. (64) 40 kr.
Lamartine. Heloïse és Abelard. Forditotta Erhardt Victor (109) 20 kr.
Legouvé E. Beatrix. Szinmű. Forditotta Feleky J. (152) 40 kr.
Lessing G. E. Laokoon, vagy a festészet és költészet határsairól. Forditotta Bánfi Zsigmond (40) 50 kr.
— Bölcs Náthán. Drámai költemény. Forditotta Ziehy A. (72) 50 kr.
Lever K. Viharban. Regény. Forditotta György A. (151) 60 kr.
Lindau Pál. Molière. Forditotta Bánfi Zsigmond. (74) 30 kr.
Louis-Lande L. Camaron. Episod a mexikói háborúból. Forditotta Haraszti Gyula. (78) 20 kr.
Macaulay T. B. Machiavelli. Forditotta B. P. (4) 20 kr.
— Lord Bacon. Forditotta B. P. (14) 20 kr.
— Milton. (24) 20 kr.
— Byron. Forditotta B. P. (30) 20 kr.
— Barère Bertrand. Forditotta Angyal Dávid. (76) 30 kr.
— A pápaság. Forditotta B. P. (92) 20 kr.
— Nagy Frigyes. Forditotta Szentkirályi Móricz. (118) 30 kr.
A magyar emigráczió mozgalmai 1859—1862. Kossuth Lajos emlékiratai nyomán. (171) 30 kr.
Malot Hector Pompon. Regény (154) 80 kr.
— A szépség vonzereje. Regény. Forditotta Sz. E. (179). 80 kr.
Mérimée P. Carmen. Beszély. Forditotta B. P. (43) 20 kr.
— Colomba. Beszély. Forditotta Szenvey J. (80) 40 kr.
Mészáros Ignácz. Kartigám. Regény. 5-ik kiadás. Bevezetéssel és jegyzetekkel Heinrich Gusztávtól. (93) 80 kr.
Michelet Gy. Lengyel- és Oroszország. Forditotta de Gerando Antonia. (48) 30 kr.
Moliere. A bot-csinálta doktor. Vigjáték, Forditotta Kazinczy Ferencz. (77) 20 kr.
Murray E. C. Grenville. A franczia politikai életből. Forditották Belényesi és Huszár. (45) 60 kr
Musset A. Ne fogadj fel soha semmit. Vigjáték. Ford. Paulay Ede. (87) 20 kr.
Nagy Ignácz. Tisztujitás. Vigjáték. (44) 40 kr.
Olasz beszélyek. Irták Barilli, Ghislanzoni és Sara, Forditották Huszár I. és Mócs Zsigmond. (110) 50 kr.
Orosz beszélyek. Irták Puskin S., Gogoly M., Krylov I., Dosztojevszkij és Turgenyev. Forditotta Csopey László. (149) 80 kr.
Ouida. Egy pár kis faczipő. Beszély. Forditotta. Belényesi Gábor (68) 40 kr.
Pálffy A. Egy kastély az erdőben. (21) 20 kr.
— A szebeni ház. Beszély. (112) 20 kr.
— Az itélőmester leánya. Tört. beszély. (117) 40 kr.
Petőfi Sándor beszélyei. (160) 30 kr.
— A helység kalapácsa. Hőskölteméný. (170) 20 kr.
Plouvier E. Beszélyek. Forditotta Milesz B. (51) 30 kr.
Poole J. Pry Pál. Vigjáték. Forditotta Csiky G. (132) 30 kr.
Pope S. A műbirálatról. Forditotta Lukács Móricz. (20) 20 kr.
Prescott H. E. Schäffer Magdalena. Beszély. Forditotta Csukássi József. (34) 40 kr.
Pulszky Ferencz. Eszmék Magyarország története philosophiájához. (91) 30 kr,
— Martinovics és társai. (136) 20 kr.
Puskin S. Anyégin Eugen. Regény versekben, Ford. Bérczy K. (120) 60 kr.
Roscher Vilmos. A nemzetgazdaság viszonya a klasszikai ókorhoz. Ford. M. G. (175) 20 kr.
Le Sage. A sánta ördög. Forditotta Varga Bálint (161) 60 kr.
Bernardin de Saint-Pierre. Pál és Virginia. Francz. ford. Ács Zsigm. (158) 30 kr.
Salvatore F. Két szerelem. Regény. Forditotta Nyitray J. (115) 30 kr.
Sand Gy. Az ördög-mocsár. Beszély. Eorditotta Csukássi J (39) 30 kr.
— Leoni Leo. Beszély. Forditotta Visi I. (47) 50 kr.
Sandeau Gy. A montsabreyi kastély. Beszély. Ford. B. S. (6) 20 kr.
Sayous E. A mongolok betörése Magyarországba 1241—42. Forditotta Takács István. (35) 20 kr.
— A magyar történelem kutforrásai.— **Flegler S.** A magyar történetirás történelme. Mindkettőt forditotta ifj. Szinnyei József. (38) 60 kr.
Schiller. Wallenstein halála. Ford. Hegedüs I. (164) 40 kr.
— Mózes küldetése. Forditotta Jurany Gusztáv. (70) 20 kr.
Sollohub gr. Előkelő világ. Orosz beszély. (8) 30 kr.
— A gyógyszerésznő. Beszély. Oroszból ford. Brassay A. (23) 20 kr.
Spielhagen Fr. Az utolsó órában. Elbeszélés. Ford. Halasi A. (128) 30 kr.
Stifter A. Brigitta. Beszély. Ford. B. J. (28) 20 kr.
Suonio. A holt regéi. Finnből ford. Vikár B. (148) 20 kr.
Szentjóbi Szabó L. Mátyás király vagy a nép szeretete jámbor fejedelmek jutalma. Nemzeti érzékenyjáték. (135) 30 kr.
Szalay L. Mirabeau. (122) 40 kr.
Szigligeti Ede. Liliomfi. Vigjáték. II. kiad. (9) 20 kr.
— Magyar szinészek életrajzai. (57) 40 kr.
— A trónkereső. Szomorujáték. (106) 30 kr.
Szilágyi S. Történeti rajzok. (100) 60 kr.
Taine H. Az esmény a művészetben. Forditotta Harrach J. (71) 30 kr.
Taylor T. Barátságból. Vigjáték. Ford. Csiky G (144) 20 kr.
Teleki L. gróf. Kegyencz. Szomorujáték. (85) 40 kr.
Tennyson A. Arlén Enoch. Angolból Jánosi G. (113) 20 kr.
— Költői beszélyek. Forditotta Csukássi J. (141) 30 kr.
— Király-idyllek. Forditotta Szász Károly. (13) 20 kr.
Theophrastus jellemrajzai. Ford. Humfalvy J. (107) 20 kr.
Theuriet. A Buzavirágék háza. Beszély. Forditotta Ujkéri. (69) 30 kr.
— Veronika asszony. Beszély. Forditotta Ujkéri. (119) 30 kr.
— A hableány. Beszély. Forditotta Sz. E. (176) 30 kr.
Tolstoj L. N. gróf. Családi boldogság. Beszély. Ford. Szentkirályi Albert. (54) 40 kr.
Turgenyev I. Tavaszi hullámok. Regény. Forditotta Timkó I. (114) 40 kr.
— Költemények prózában. Forditotta Csopey L. (172) 30 kr.
Uchard M. Jean csillaga. Beszély. Forditotta Fáy J. Béla. (88) 40 kr.
Vasiliadis Sz. N. Galátea. Dráma. Ujgörögből ford. Kállay Béni. (58) 20 kr.
Vantier Gy. A keresztanya. Forditotta Márkus Miklós (102) 30 kr.
Wieland. Abderiták. Ford. Farkas Albert. (180) 1 frt.
Zichy Antal elbeszélései. (36) 30 kr.
Zschokke H. A szegény viltshirei lelkész naplójából. Beszély. Forditotta Sz. M. (96) 20 kr.
Zsilinszky M. Kupecky János. (63) 20 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

36-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, SEPTEMBER 7. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre ... 6 •. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre.... 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre.... 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott vételdíj is csatolandó.

A FRANCZIA-KHINAI VISZÁLY FŐSZEREPVIVŐI.

Háboru-e vagy csak visszatorlási müvelet, a mit most a franczia hajóraj a mennyei birodalom keletén visel. Ágyuk dörögnek, erődök omlanak össze, hajók süllyednek el és omlik a vér: a háboru fogalmából tehát nem hiányzik semmi lényeges kellék. De a francziák mégis azt állitják, hogy ők csupán repressziáliákat gyakorolnak a khinai árulás megfenyitésére s nem viselnek formaszerü háborut, mely tényleg hivatalosan megüzenve egyik fél részéről sincsen.

Hasonló «visszatorló rendszabályok» meg vannak engedve a nemzetközi jogban s nem egy példát jegyzett föl már az ujabb idők krónikája is, a midőn egyes elszigetelt «fegyvertény» —mondjuk csata vagy ütközet — tényleg végbement, a nélkül, hogy ez háborut vont volna maga után. Az angolok 1840-ben nehány angol alattvaló megkárositása miatt lefoglalták a nápolyi, 1850-ben ugyanily okból a görög kereskedelmi hajókat; 1859-ben az Egyesült-államok kormánya fegyverrel üzte ki az angolokat a nutkai

LI-HONG-CSANG, KHINAI ALKIRÁLY.

öbölből, s mindezekből nem származott háboru. Sőt 1827-ben Navarinnál az egész török hadi flotta is megsemmisült, a nélkül, hogy Törökország ekkor vagy *e miatt* utóbb háboruba keveredett volna bármely hatalommal. 1860-ban a francziák Kantont már bevették volt s az ez után létrejött békekötést mégis csak szerződésnek s az ellenségeskedés abbanhagyását a «viszály befejezésének» nevezték. Még a pálikaoi csatát és Peking bevételét sem előzte meg hadüzenet.

A francziák most is azt remélik, hogy Fu-cseu lerombolása ezére fogja téríteni a khinaiakat s eleget tesznek a franczia követeléseknek, melyek a franczia által eddig elfoglalt pontok, különösen a megszállott gazdag Formóza szigetének vám- és egyéb jövedelmei által teljesen biztositva vannak.

Khinából azonban egészen másféle hirek jönnek, mint a melyek arra engednének következtetni, hogy a mennyei birodalom legfőbb külügyi hivatala, a csung-li-yamen engedékenységre volna hajlandó. E hirek szerint a khinai kormány háborut hirdet népei között a franczia ellen s hogy ezt komolyan veszi, mutatja az is, hogy a mennyei birodalom legjelesebb diplomatája, a békepárt feje, *Li-Hong-Csang*, ki aláirta a khinai kormány részéről a tiencsini szerződést, melynek megszegése miatt az ellenségeskedés kitört, méltóságától, miniszteri és alkirályi hivatalától állitólag megfosztatott.

Courbet tengernagy missziója ennélfogva korántsem mutatkozik befejezettnek s a fu-cseuihoz hasonló «fegyvertényekről» valószinüleg lesz még módunk értesülni, annál is inkább, mivel *Millot* tábornok, Tonking eddigi katonai főparancsnoka erélytelen magatartása miatt állásáról visszahivatott s a franczia kormány részéről minden előkészület megtörtént, hogy szükség esetén harmadfélezer tengerészkatonából s 6000 főnyi gyalogságból álló hadosztály küldessék Khinába.

E nagy jelentőségüvé válható háboru, mely a mennyei birodalomnak talán egész jövendőjére átalakitó hatásuvá lehet, szolgáltat alkalmat reá, hogy olvasóinkkal megismertessük azokat a főszereplőket, kiknek neve a franczia-khinai viszálylyal, illetőleg előzményeivel a leggyakoribb emlegetés tárgya volt.

MILLOT, FRANCZIA TÁBORNOK.

COURBET, FRANCZIA TENGERNAGY.